

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

FILOZOFICKÁ FAKULTA

Katedra bohemistiky

**Morfologické adaptace přejatých apelativ
s neobvyklým zakončením základu
(vokálníké zakončení)**

(Morphological adaptations of borrowed words ended with an unusual base)

Magisterská diplomová práce

Bc. Michaela Jiroušková

Česká filologie

Vedoucí práce: doc. PhDr. Božena Bednaříková, Dr.

Olomouc 2013

Prohlašuji, že jsem tuto práci vypracovala samostatně a že veškeré použité zdroje uvádím v seznamu použité literatury.

V Olomouci 18. dubna 2013

Michaela Jiroušková

Děkuji doc. Boženě Bednaříkové za cenné rady, odborné konzultace a trpělivost, kterou projevila při vedení této práce.

Obsah

1	Úvod	5
2	Metodologie	8
3	Teoretická část	10
3.1	Stavba substantivního tvaru	10
3.2	Deklinace substantiv	11
3.2.1	Přehled deklinačních typů.....	12
3.3	Adaptace přejatých slov	15
3.3.1	Odchytky od skloňování podle domácích vzorů.....	16
4	Praktická část	21
4.1	Grafém totožný s fonémem.....	23
4.1.1	Maskulina životná.....	23
4.1.1.1	Substantiva zakončená na -u	23
4.1.1.2	Substantiva zakončená na -i, -y	29
4.1.1.3	Substantiva zakončená na -é	33
4.1.1.4	Substantiva zakončená na -í.....	37
4.1.2	Feminina	44
4.1.2.1	Substantiva zakončená na -i.....	44
4.1.3	Shrnutí.....	45
4.2	Grafém není totožný s fonémem.....	48
4.2.1	Substantiva zakončená ve výslovnosti na -[é]	48
4.2.2	Substantiva zakončená ve výslovnosti na -[á]	51
4.2.3	Substantiva zakončená na výslovnost -[í].....	55
4.2.4	Substantiva zakončená na výslovnost -[ú].....	61
4.2.5	Shrnutí.....	64
4.3	Indeklinabilia	65
4.3.1	Substantiva zakončená na -ó.....	65
4.3.2	Substantiva zakončená na -ú.....	71
4.3.3	Substantiva zakončená na -á	74
4.3.4	Substantiva zakončená na -é	77
4.3.5	Shrnutí.....	86

5	Závěr	88
6	Anotace.....	91
7	Summary.....	92
	Použitá literatura	93

1 Úvod

Užívání přejatých apelativ může představovat pro jazykové uživatele značný problém, zejména při snaze je adaptovat a přizpůsobit českému deklinačnímu systému. U většiny přejatých substantiv je možné se s flexí a pravopisem bez obtíží vypořádat, na druhou stranu existují takové výjimky, které pro své neobvyklé zakončení nelze zařadit k řádným domácím deklinačním typům. Této problematice se nejnovější jazykové příručky příliš detailně nevěnují a přejatá slova řeší jen velmi okrajově.

Nejnovější *Gramatika současné češtiny* věnuje cizím a přejatým obtížně zařaditelným podstatným jménům pouze zlomkový vhled. Rozebírá zde v podstatě pouze životná maskulina zakončená ve svém základu na -u, -i a -í, u nichž uvádí i celá paradigmata příkladových slov. Odstavec je věnován i přejatým apelativům, která mají odlišnou výslovnost od své grafické podoby. Několik příkladů je uvedeno i v krátké části věnující se cizím a přejatým nesklonným podstatným jménům.¹

Mluvnice současné češtiny neobsahuje ucelený pohled na problematiku adaptace přejatých apelativ. Uvádí u každého rodu pouze krátký odstavec s výčtem příkladů slov nesklonných, jež neobsahují žádný, resp. minimální komentář.²

Čeština pro učitele uvádí kapitolu s názvem *Tvarová soustava substantiv přejatých*, která se k problematice neobvyklého zakončení základu odlišného od vzorů domácích substantiv a zakončení na dlouhý vokál vyjadřuje obecně. Publikace uvádí možné způsoby adaptací, jako je přizpůsobování výslovnosti

¹ Kolektiv pracovníků Lingea: *Gramatika současné češtiny*. Lingea, Brno 2012, s. 55–57.

² Cvrček, V. a kol.: *Mluvnice současné češtiny I. Jak se píše a jak se mluví*. Karolinum, Praha 2010, s. 162, 182, 192.

psané podobě (*bufet, apartmán*), získání domácí přípony nebo koncovky (*poník, viska*) či zkracování původní dlouhé koncové samohlásky (*tablo, byro*). U maskulin a feminin příručka uvádí konkrétní příklady, a to opět u životných maskulin zakončených na -u, -i, -í a původně nesklonných neuter, která mají odlišnou výslovnost od grafické podoby.³

Příruční mluvnice češtiny se zabývá, v rámci pro nás relevantního zakončení, pouze životnými maskuliny zakončenými na -i, -í, -y, -e, -é, jež mají v singuláru koncovky společné pro adjektivní a zájmenné skloňování, v plurálu se pak skloňují podle vzoru MUŽ. Uvedeno je zde jako příklad celé paradigma slova *kuli*. V závěru kapitoly se nachází příklady nesklonných substantiv, která svým zakončením nevyhovují českým skloňovacím typům všech rodů.⁴

Nejpodrobněji rozebírá přejatá apelativa s neobvyklým zakončením základu *Mluvnice češtiny 2*, která se snaží postihnout všechny případy těchto zakončení a zároveň uvést i adekvátní příklady.⁵ Dalším významným zdrojem je *Internetová jazyková příručka*.⁶

Předkládaná diplomová práce si klade za cíl sledovat morfologické, a s tím související pravopisné a výslovnostní adaptace cizích přejatých apelativ zakončených především na dlouhý vokál a pro češtinu neobvyklé vokálové zakončení základního tvaru. Pozornost bude věnována tomu, zda a jakým způsobem jsou zmíněná přejatá slova začleněna do deklinačního systému českého jazyka.

³ Hubáček, J. – Jandová, E. – Svobodová, J.: *Čeština pro učitele*. Vade mecum Bohemiae, Opava 2002, s. 116–120.

⁴ Karlík, P. – Nekula, M. – Rusínová, Z. (eds.): *Příruční mluvnice češtiny*. NLN, Praha 2003, s. 268–281.

⁵ Komárek, M. a kol.: *Mluvnice češtiny 2. Tvarosloví*. Academia, Praha 1986, s. 342–345.

⁶ Internetová jazyková příručka UJČ AV [online, cit. 4. 1. 2013], dostupné z [www: http://prirucka.ujc.cas.cz](http://prirucka.ujc.cas.cz).

Samotnému výzkumu bude předcházet metodologická a teoretická část. V první teoretické části bude rozebrána základní struktura tvaru substantiva. Následující část bude v krátkosti pojednávat o deklinačním systému českých substantiv. Poslední část bude zaměřena na přejímky spadající do oblasti týkající se této práce a na jejich adaptaci do českého jazyka.

2 Metodologie

Vlastní výzkum diplomové práce je prováděn prostřednictvím korpusového šetření. Výběr přejetých apelativ zakončených především na dlouhý vokál a vokál netypický pro češtinu byl založen na možnostech daného korpusu. Pro vlastní šetření použijeme korpus SYN2010, což je synchronní reprezentativní korpus současné psané češtiny. Obsahuje publicistické texty z let 2005–2009, dále zde nalezneme texty odborné literatury publikované po 1989 a beletristické texty. Z hlediska skladby textů má korpus větší podíl novějších textů, zatímco zastoupení starších textů klesá.⁷ Právě kvůli vyššímu podílu novějších textů je tento korpus zvolen jako primární. Pro další podporu využijeme korpusů SYN2009PUB a SYN2006PUB. V obou případech se jedná o synchronní psané publicistické korpusy, první z nich obsahuje výhradně publicistické texty z let 1989–2004⁸, druhý obsahuje rovněž publicistické texty z let 1995–2007.⁹ Posledním kontrolním korpusem je SYN, jenž je nereferenčním spojením textů všech referenčních synchronních psaných korpusů řady SYN, tj. SYN2000, SYN2005, SYN2006PUB, SYN2009PUB a SYN2010. Díky tomu, že jsou všechny tyto korpusy navzájem disjunktní, je celková velikost korpusu SYN daná součtem velikostí jednotlivých korpusů a v současné době činí 1,3 miliardy textových slov (tokens). Korpus SYN není reprezentativní, v jeho složení výrazně převažuje publicistika, což je samozřejmě dané především začleněním korpusů SYN2006PUB a SYN2009PUB.¹⁰

⁷ Korpus SYN2010 [online, cit. 4. 1. 2013], dostupné z www: <http://ucnk.ff.cuni.cz/syn2010.php>.

⁸ Korpus SYN2006PUB [online, cit. 8. 1. 2013], dostupné z www: <http://ucnk.ff.cuni.cz/syn2006pub.php>.

⁹ Korpus SYN2009PUB [online, cit. 14. 1. 2013], dostupné z www: <http://ucnk.ff.cuni.cz/syn2009pub.php>.

¹⁰ Korpus SYN [online, cit. 17. 1. 2013], dostupné z www: <http://ucnk.ff.cuni.cz/syn.php>.

Nastíněnou problematiku se budeme snažit postihnout v takové míře, aby byly rovnoměrně zastoupeny jednotlivé typy zakončení morfologicky adaptovaných přejímek zkoumané oblasti. Pozornost je věnována zejména přejatým apelativům, jež jsou hodnoceny českými mluvnicemi jako ne plně začlenitelná do deklinačního systému domácích substantiv, resp. apelativům zakončených ve svém základním tvaru na vokál pro češtinu neobvyklý a na dlouhý vokál.

Vybraná apelativa budou sledována z hlediska přizpůsobování se domácímu deklinačnímu systému, tedy do jaké míry a jakým způsobem k němu dochází a jak morfologická adaptace postupuje. Získané informace budou dále uplatněny při konfrontaci s mluvnicemi, které v sobě danou problematiku obsahují. Dále bude pro ověření využíván jako dílčí zdroj materiálu i internetový vyhledávač Google.

3 Teoretická část¹¹

3.1 Stavba substantivního tvaru

Stavba slovního tvaru odráží funkce, které má slovo v každém jazyce plnit. Vnitřní struktura každého slovního tvaru v sobě podle Mathesia nese dvě základní vyjadřovací potřeby, a to jazykové pojmenování a jazykové usouvztažnění.¹² Funkce pojmenovávací se ve struktuře slova projevuje slovtvornými postupy, na jejichž základě slovo vzniklo, a funkce usouvztažňovací udává tvar slova v jeho závislosti na konkrétní funkci ve větě. Slovní tvar obsahuje tedy dvě základní složky, jednak tvarotvornou bázi¹³ (základ), jež je nositelkou složky lexikální a všem tvarům téhož slova společná, jednak tvarotvorný formant obsahující gramatickou složku a zároveň determinující složku lexikální.

Tvarotvorná báze je buď jednoduchá, nebo lineárně členitá. Součástí tvarotvorné báze je i tvarotvorný kmen, který je obvykle charakterizován jako část slovního tvaru zbývajícího po oddělení koncovky (nikoli celého tvarotvorného formantu). Tento kmen se ne vždy kryje s tvarotvorným základem, segmentem rozšiřující základ v kmen se stává tzv. kmenotvorná přípona, jež je součástí tvarotvorného formantu.¹⁴ Takovou kmenotvornou příponu lze

¹¹ V této části vycházíme především z Bednařiková, B.: *Cvičebnice z morfologie se zaměřením na flexi přejatých apelativ*. Univerzita Palackého v Olomouci, Olomouc 2011, s. 7–20, 47–51. V kombinaci s Komárek, M. a kol.: *Mluvnice češtiny 2. Tvarosloví*. Academia, Praha 1986, s. 254–345.

¹² Mathesius, V.: *Jazyk, kultura a slovesnost*. Odeon, Praha 1982. Viz např. i Daneš, F.: Mathesiova koncepce funkční gramatiky v kontextu dnešní jazykovědy. *Slovo a slovesnost*, 52, 1991, s. 161–174.

¹³ Bednařiková, B.: *Slovo a jeho konverze*. Univerzita Palackého v Olomouci, Olomouc 2009, s. 94–95.

¹⁴ Tamtéž

považovat za intersegment¹⁵ nacházející se například u substantivního skloňování pouze v podtypech KUŘE a BŘÍMĚ. Dále je běžné je nalézt i u adjektiv a sloves.

Hláskové alternace tvarotvorné báze se uplatňují v úloze spoluformantu, protože se stávají součástí tvoření tvaru a podílejí se na tvaroslovném vyjádření významu. Tyto alternace jsou pro stavbu slovního tvaru důležité, neboť vzhledem k základnímu tvaru zobrazují rozdílnost mezi tvary uvnitř paradigmatu.

Především tvarotvorný formant je stěžejní pro rozpoznání tvaroslovné struktury slova. Tento tvarotvorný formant (deklinační formant) vyjadřuje gramatické číslo, rod a pád, zároveň určuje do jakého deklinačního typu spadá dané substantivum. U substantivního skloňování se zpravidla vyskytuje tvarotvorný formant ve formě jednoho morfu, tedy jednoduchý (jednomorfový), běžně mluvíme o koncovce. Za součást vícemorfového formantu je možné považovat i výše zmíněný intersegment přiřazený k jednomorfovému tvarotvornému formantu.

3.2 Deklinace substantiv

Základem českého deklinačního systému podstatných jmen je skloňování domácích podstatných jmen obecných. Dále se k nim přiřazují jména přejatá a jména vlastní, která se do tohoto systému plně začlenila. Zařazení substantiva k deklinačnímu typu a do příslušného paradigmatu je vázáno na jmenný rod, u maskulinních jmen je nutné rozlišit kategorii životnosti, která se odráží v odlišnosti deklinačních koncovek, dále mluvnické číslo a pád.

V některých tvarech českého skloňovacího systému však pádová koncovka chybí. Na pozadí ostatních tvarů s koncovkou vyjádřenou se pak tvary s koncovkou nevyjádřenou chápou jako tvary s koncovkou nulovou.¹⁶

¹⁵ Bednaříková, B.: *Slovo a jeho konverze*. Univerzita Palackého v Olomouci, Olomouc 2009, s. 84–85.

Prvořadou důležitost má pádový tvar substantiva v nominativu singuláru, jedná se o tvar základní, který reprezentuje celé paradigma. Základní tvar plní dvě hlavní funkce, a to funkci reprezentativní a funkci rodově rozlišovací. Vedle tohoto tvaru je rovněž významný tzv. tvar opěrný, zpravidla se jedná o tvar substantiva v genitivu singuláru, popř. některé další tvary. Opěrný tvar pomáhá zařadit dané slovo do deklinačního typu v případě, kdy některé formální vlastnosti nominativu, jako např. nulová koncovka u substantivních maskulin a feminin, charakter základního tvaru oslabují. To lze pozorovat zvláště u některých typů obecných přejatých jmen i jmen vlastních.

3.2.1 Přehled deklinačních typů

Do takto stanovených deklinačních typů se obvykle zařazují přejatá substantiva končící na „odpovídající“ hlásku podle českých deklinačních typů. U určité části substantiv však nelze tento princip aplikovat, právě vzhledem k neobvyklému zakončení. V důsledku toho je důležité sledovat chování tvarotvorného základu těchto apelativ.

Apelativa – maskulina

Obecná substantiva mužského rodu se podle životnosti rozdělují do dvou skupin, a to na maskulina životná (animata) a neživotná (inanimata).

¹⁶ Čechová, M. a kol.: *Čeština – řeč a jazyk*. ISV nakladatelství, Praha 1996, s. 178.

Maskulina životná

Maskulina životná se rozděluje do dvou skupin na základě svého deklinačního formantu, který je obsažen v základním tvaru, tedy nominativu singuláru.

Do první skupiny patří typ s nulovou koncovkou. U substantiv tohoto typu spolurozhoduje o zařazení do příslušného deklinačního typu také poslední hláska tvarotvorného základu (tj. finála), která určí „tvrdý“ nebo „měkký“ typ deklinace, konkrétně se jedná o vzory PÁN nebo MUŽ.

Ve druhé skupině je obsažen typ s pozitivní (vokalicovou) koncovkou. Tato substantiva se pak rozděluje podle konkrétní podoby vokalicové koncovky na vzory zakončené -a jako PŘESEDÁ a -e jako SOUDCE.

Maskulina neživotná

U neživotných maskulin se vyskytuje v nominativu singuláru pouze nulový formant (nulová koncovka), v tomto pádu neživotná maskulina pozitivní koncovku nemají. Dělí se na „tvrdý“ typ vzor HRAD a „měkký“ typ vzor STROJ v závislosti na fonologickém složení finály (poslední hlásky tvarotvorného základu) a také dle opěrného tvaru genitivu singuláru.

Apelativa – feminina

Obecná substantiva rodu ženského se dělí do dvou základních deklinačních typů, a to podle povahy tvarotvorného formantu (koncovky v nominativu singuláru). První ze dvou zmíněných typů je typ s pozitivní vokalicovou koncovkou, v nominativu singuláru se dále dělí podle svého zakončení na typ -a jako vzor ŽENA a typ -e jako vzor RŮŽE. Další je typ s nulovou koncovkou, kde pro další rozdělení je nutné použít opěrný tvar genitivu singuláru

(-e u vzoru PÍSEŇ a -i u vzoru KOST). Dělení podle opěrného tvaru však s sebou přináší jisté komplikace, protože se tyto typy vzájemně prolínají, většinou k typu s genitivem singuláru na -e. Typ s genitivem singuláru na -i je vývojově starší a udržuje se v současném užívání především zásluhou slovotvorné přípony -ost(Ø).

Apelativa – neutra

Obecná substantiva rodu středního se opět dělí do deklinačních typů v závislosti na podobě tvarotvorného formantu v nominativu singuláru (tj. koncovky). V tomto případě mají česká neutra pouze typ jediný, a sice typ s pozitivní (vokalickou) koncovkou, ta se dále dělí do tří typů. Typ MĚSTO -o, typ MOŘE -e a typ STAVENÍ -í. K těmto vzorům patří ještě typ KUŘE, který má singulárové koncovky totožné s typem MOŘE, ovšem obohacuje svou tvarotvornou bázi o kmenotvornou příponu -et- v singuláru. V plurálu je tvarotvorná báze rozšířena o kmenotvornou příponu -at- a koncovky se v tomto případě řídí podle typu MĚSTO.

Zvláštní skupinu dále tvoří typ BŘÍMĚ obsahující kmenotvornou příponu -en-, jenž je v současnosti chápán jako knižní a ustupuje ve prospěch typu MĚSTO (podle novotvaru BŘEMENO).

Adjektivní flexe

Substantivizovaná adjektiva si zachovala původní adjektivní flexi, ale získala jiný status svého tvarotvorného formantu. Adjektivní formant substantiv „neopisuje“ gramatické kategorie rozvíjeného substantiva, nevyjadřuje kongruenci, tedy neplní funkci reduplikační, ale získal funkci rovnocenných substantiv.

Adjektivní paradigmata se člení do následujících typů: I. typ -(Ø)ý, -(Ø)á, -(Ø)é, ke kterému je užit tzv. tvrdý vzor MLADÝ; II. typ -(Ø)í s tzv. měkkým vzorem JARNÍ.

Adjektivní typy maskulin

U životných maskulina lze rozlišit dva typy, a to typ tvrdý (dle vzoru HAJNÝ) a typ měkký (dle vzoru PRŮVODČÍ).

Neživotná maskulina zahrnují pouze jediný tvrdý typ podle vzoru ZLATÝ.

Adjektivní typy feminin

Adjektivní typy feminin se člení podobně jako adjektivní typy maskulin. Taktéž se rozlišují dva typy – tvrdý typ (vzor BYTNÁ) a měkký typ (vzor PRŮVODČÍ), ke kterému se řadí starý substantivní typ na -í (vzor PANÍ).

Adjektivní typy neuter

Neutra s adjektivní flexí vydělujeme do dvou typů, a to opět tvrdý typ (vzor VSTUPNÉ) a typ měkký (vzor HOVĚZÍ).

3.3 Adaptace přejatých slov

Velká většina apelativ přejatých do češtiny z cizích jazyků se plně zapojuje do českého deklinačního systému, tzn. zcela se podřizuje domácím skloňovacím typům a paradigmátům. Část přejatých apelativ si však ponechává určitou tvaroslovnou odlišnost a do českého deklinačního systému se zapojuje pouze neúplně a volně, vytváří si typy, popř. paradigmata vlastní, vyznačující se jistými zvláštnostmi. Z morfologického hlediska lze vyčlenit v této části přejaté slovní

zásoby několik vrstev. Nejblíže domácím typům stojí jména, která se neshodují pouze v nominativu singuláru (popř. též s ním shodného vokativu nebo akuzativu singuláru). Naopak nejdále domácím typům jsou přejatá apelativa, která se kvůli své odlišnosti v zakončení základní podoby nedokážou začlenit do českých paradigmat a zůstávají nesklonná nebo téměř nesklonná.

Nesnáze při přejímání slov pramení obvykle z toho, že pro zakončení slova v cizím jazyce (především samohláskové) není v češtině buď vůbec, nebo aspoň v rodové kategorii odpovídající deklinační paradigma, např. pro substantiva zakončená na -i, -y, -é. Tento problém vzniká hlavně u slov přejatých z jazyků, jako jsou germánské či románské, tedy takové, které mají málo rozvinutou flexi (zvláště v oblasti deklinace).

Paradigma může být vázáno i na určité morfonologické podmínky na konci tvarotvorného základu (např. -e po tvrdé finále v nominativu singuláru, jako *signore*, na rozdíl od češtiny, kde -e charakterizuje jména s měkkou a obojetnou finálou). To bývá také často komplikováno situací, kdy mezi psanou a vyslovovanou podobou přejatého slova není korespondence odpovídající vztahu grafiky a výslovnosti v češtině (např. *interview* [intervjú], *revue* [reví]).

3.3.1 Odchyly od skloňování podle domácích vzorů

Grafém totožný s fonémem

Od domácích vzorů se odchyľují přejatá jména, která se vzhledem ke svému neobvyklému zakončení základního tvaru obtížně adaptují do domácího deklinačního systému. Jedná se především o jména, jejichž základní podoba obsahuje v zakončení jiné samohlásky, než které fungují v češtině jako koncovky nominativu singuláru.

Maskulina životná na -u

U životných maskulin na -u se tento vokál hodnotí jako finála tvarotvorné báze, nikoli jako tvarotvorný formant. Koncovka samotná je tedy ve svém základním tvaru, nominativu singuláru, nulová. K tvarotvorné finále se pak dále v jednotlivých pádech připojují koncovky vzoru PÁN. V mnohých případech mohou tato slova zůstat i nesklonná. Spadá sem např. *kakadu, emu, guru, nandu, zebu* aj.

Maskulina životná na -i, -y

I v tomto případě je u životných maskulin typu *kuli, dandy* psané i vyslovované i (včetně své grafické varianty y) považováno za finálu tvarotvorné báze. V nominativu singuláru je koncovka nulová a v ostatních pádech se k finále přiřazují koncovky pronominální, konkrétně koncovky pronominálního typu *ten*. Ovšem v plurálu se vedle pronominálních koncovek vyskytují i tvary se substantivními koncovkami vzoru MUŽ. Patří sem např. *kivi, lori, yetti, hadži; pony, torry, grizzly*.

Feminina na -i

K předchozí skupině se přimykají i některá feminina s cizorodým zakončením na -i. V tomto případě opět neuvažujeme o vokalické koncovce, nýbrž o finále tvarotvorné základu. V singuláru jsou feminina nesklonná a v plurálu získávají koncovky podle typu RŮŽE. Jedná se např. o apelativa *peri, okapi*.

Maskulina životná na -í

U takto zakončených apelativ je opět -í součástí tvarotvorné báze.¹⁷ V singuláru se pak objevuje deklinace pronominální a v plurálu se spolu s deklinací pronominální setkáváme i s deklinací substantivní podle typu MUŽ (vyjma loc. pl. a instr. pl.). Tímto způsobem se skloňují např. *kádí, muftí, válí, sipáhi*.

Maskulina životná na -é

Tato apelativa bývají zpravidla nesklonná, ale např. u substantiva *abbé* existují v singuláru tvary s pronominálními koncovkami, které se řadí za finálu tvarotvorné báze, tedy za -é. Jedná se o tvary v genitivu singuláru *abbého*, dativu singuláru *abbému* atd.

Grafém není totožný s fonémem

U přejatých slov se s postupným zdomácněním mění jejich výslovnostní nebo psaná podoba, popř. i rod, což má vliv na jejich začlenění do českého deklinačního systému. Zvláštní skupinu tvoří ta jména u nichž se grafická podoba odlišuje od podoby vyslovované, tzn. že pro jejich deklinaci je rozhodující zakončení apelativa ve výslovnosti.

¹⁷ Bednaříková, B.: *Cvičebnice z morfologie se zaměřením na flexi přejatých slov*. Univerzita Palackého v Olomouci, Olomouc 2011, s. 49.

Maskulina životná na -u [-i]

Životná maskulina s vyslovovaným [i], které je součástí tvarotvorného základu, mají deklinaci blízkou typu *kuli*, v singuláru pronominální deklinaci a v plurálu spolu s pronominální deklinací také deklinaci substantivní podle typu MUŽ. Patří sem např. *parvenu*.

Substantiva končící ve výslovnosti na -[á]

Substantiva končící v psané podobě na -nt a ve výslovnosti na -[á] se do českého rodového a deklinačního systému zařazují dvojím způsobem, a to buď jako neutrum, které si zachovává vyslovovanou podobu ve všech pádech a jedná se tedy o indeklinábiliium, nebo výslovnostní adaptace koncového -nt jako [n] umožňuje morfologickou adaptaci, a sice přiřazením k deklinačnímu typu HRAD. V tomto případě se jedná o neživotné maskulinum a samotná hláska [n] je považována za finálu tvarotvorné báze. Skloňují se tak např. *enjambement*, *etablissement*, *gouvernement*, *departement* aj.

Substantiva končící ve výslovnosti na -[é]

Spadá sem např. *foyer*, *bufet*, *tiret*, *komitét*. S výslovností na [é] patří opět tato substantiva mezi indeklinábilia spadající do neuter, častěji se však výslovnost přizpůsobuje psané podobě a substantiva tak řadí mezi neživotná maskulina řídící se podle deklinace typu HRAD. Vyslovované [r], popř. [t] jsou pak považovány za finálu tvarotvorné báze.

Substantiva končící ve výslovnosti na -[ú]

Patří sem např. *interview*. S vyslovovaným [ú] se zařazuje mezi nesklonná neutra, nebo v případě, že je vyslovované w jako [v] vnímáno jako finála tvarotvorné báze, se adaptuje deklinačními koncovkami typu HRAD mezi neživotná maskulina.

Indeklinabilia

Některá přejatá apelativa zůstávají v češtině zcela mimo domácí deklinační systém. Nesklonnými jsou především substantiva s netradičním zakončením nepodléhající flektivním tlakům. Jedná se hlavně o zakončení na dlouhý vokál (-í, -é, -á, -ó, -ú). České adjektivní flexi jsou sice dlouhé vokály í, á, é vlastní, ale tato substantiva takto vnímána nejsou. Proto jsou přejatá apelativa s tímto zakončením nesklonná a chovají se jako neutra např. *angažmá, apartmá, klišé, pyrė, ragú, sáří, šodó* aj. Některá přejatá apelativa se mohla adaptovat tím, že ztratila délku, v tomto případě se jedná o koncové -ó, a zařadila se tak deklinačnímu typu MĚSTO. Sem patří např. *byro, rolo, rondo, tablo*.

Neskloňovaná zůstávají rovněž životná maskulina jako *protežé* a *papá*, neživotná maskulina *buklé* a *pengö* [pengé] a dále feminina jako *chausšé* či *mamá*.

4 Praktická část

Vlastní výzkum je rozdělen do tří částí, bude prováděn na 40 vybraných apelativech, konkrétně apelativech s neobvyklým zakončením vokálu ve svém základním tvaru, především se zakončením na vokály -u, -i, -y a na dlouhý vokál, původem z různých cizích jazyků. V první části se zaměřujeme na apelativa, které svou grafickou podobou odpovídají podobě fonémové, tedy jsou totožné. Jedná se především o životná maskulina zakončená -u, -i, -y, -í, -é a feminina zakončená na -i. V druhé části sledujeme apelativa, jejichž grafická podoba není totožná s fonémem, konkrétně substantiva zakončená ve své výslovnosti na -[á], -[é], -[ú], -[í]. Poslední část je věnována indeklinábilím.

Nástrojem pro korpusové šetření byl vyhledávač Bonito. Při práci v korpusu je důležité mít na paměti, že neobsahuje vždy všechny tvary hledaných slov, což v našem případě je dáno především frekvencí užívání méně obvyklých slovních tvarů. Jisté omezení vzniká i vzhledem k povaze korpusových textů, které jsou psané a především spisovné. Změny hledaných aktuálních jazykových jevů se totiž objevují nejintenzivněji v jazyce mluveném. Vyhledávání jednotlivých slovních tvarů bylo uskutečněno prostřednictvím zřetěženého dotazu pro vygenerování lemmatu¹⁸ a zároveň tagu¹⁹ např.: [(lemma="abbé")&(tag="NN.S7.*")], v tomto případě byl vyhledán tvar slova *abbé*, který odpovídá singuláru a instrumentálu substantiva. V některých případech byl užit pro kontrolu dotaz [word="..."], a to v případech, kdy byl výsledek vyhledávání nulový. Zmíněný dotaz vyhledá přímo konkrétní slovní tvar. Pokud se tvar

¹⁸ Lemmatizace je proces, při kterém je lexikální jednotka přiřazena ke svému základnímu slovníkovému tvaru.

¹⁹ Tagování je poziční morfologické značkování, kdy jedné určité pozici náleží jedna určitá kategorie.

nevyskytuje v korpusu SYN2010, jsou kvůli doložení daného tvaru prověřovány i další korpusy, což je vždy poznamenáno u konkrétního slovního tvaru. V mnoha případech jsme se také potýkali s nepřesným tagováním slov a již zmíněným nulovým výskytem některých slovních tvarů, právě v těchto situacích je nutné konstatovat, že korpus nelze považovat za bezpodmínečně reprezentativní.

Internetový vyhledávač Google nám poskytuje další základnu pro ověřování míry adaptace vybraných apelativ. Přestože se jedná opět o texty psané, nelze je vždy považovat za texty spisovné, neboť internet, jako veřejná platforma, umožňuje všem jeho uživatelům uveřejnit cokoliv. V tomto experimentálním ověřování se pokusíme získat informace o výskytu variet slovních tvarů za pomoci předložkového spojení doplněného o ukazovací zájmeno. Slovní tvary budou vyhledávány při nastavení vyhledávacího nástroje na možnost „stránky pouze česky“, popř. na „doslovné výsledky“. Apelativa jsou zadána tímto způsobem např.: „od toho guru“ x „od toho gurua“, popřípadě jiné variety. Uvědomujeme si, že dojde k určitému zkreslení, kvůli zadání a vyhledání pouze konkrétních tvarů spojených s předložkami a ukazovacími zájmeny, avšak jde nám o poukázání na daný kontrast mezi varietami. Dále budou experimentálně vyhledávány na internetu vyslovované podoby některých apelativ a u indeklinabilíí budou experimentálně vyhledávány tvary, ke kterým budou mechanicky připojovány různé deklinační koncovky. Výsledky tedy lze považovat za orientační.

4.1 Grafém totožný s fonémem

4.1.1 Maskulina životná

4.1.1.1 Substantiva zakončená na -u

Přejatá apelativa *guru*, *kakadu* a *emu* jsou životná maskulina se zakončením na -u, které se při skloňování chová jako součást tvarotvorného základu, a nikoliv tvarotvorný formant, koncovka je tedy nulová. K jednotlivým slovním tvarům jsou připojovány deklinační koncovky vzoru PÁN.

Guru

Tab. 1: výskyt tvarů přejatého apelativa *guru* v korpusu

	korpus SYN2010			korpus SYN2010	
Nsg.	guru	158	Npl.	guru/guruové	39/8
Gsg.	guru/gurua/guruy	73/29/1	Gpl.	guru/guruů	26/25
Dsg.	guru/guruovi	19/7	Dpl.	guru/guruům	3/1
Asg.	guru/gurua	18/9	Apl.	guru/guruy	1/2
Vsg.	guru	1	Vpl.	guruové	1
Lsg.	guru/guruovi	1/1	Lpl.	guruech (SYN2009PUB)	1
Isg.	guru/guruem	20/16	Ipl.	guruy	1

Tab. 2: výskyt tvarů přejatého apelativa *guru* na Googlu

Guru		3 140 000
Gsg.	„u guru“/„u gurua“	1 870/1 270
Dsg.	„k guru“/„k guruovi“	1 110/6 500
Asg.	„pro guru“/„pro gurua“	3 140/709
Lsg.	„o guru“/„o guruovi“	1 840/662
Isg.	„s guru“/„s guruem“	5 470/2 870
Npl.	„ti guru“/„guruové“	1 510/18 100
Gpl.	„u těch guru“/„u guruů“	3/29
Dpl.	„k těm guru“/„ke guruům“	6/1
Apl.	„pro ty guru“/„pro guruy“	4 450/77
Lsg.	„o těch guru“/„o guruech“	1/140
Ipl.	„s těmi guru“/„s guruy“	5/76

Nominativ singuláru se vyskytuje pouze v jedné náležité formě *guru*. Pro genitiv a akuzativ singuláru byly nalezeny jak nesklonné tvary apelativa, tak tvary, které přibírají ke svému tvarotvornému základu koncovky vzoru PÁN, tedy *gurua*. Tvarová homonymie je narušena výskytem tvaru *guruy* (... , *u guruy jeho žáci*,...), jenž je v korpusu nesprávně tagován jako instrumentál plurálu maskulina. V tomto případě tvarotvorný formant patří k deklinačnímu typu životných maskulin zakončených v nominativu singuláru na -a, reprezentovaných vzorem PŘEDSEDA, konkrétně se jedná o genitiv singuláru. Vzhledem k jedinému výskytu v korpusu a žádnému výskytu ve vyhledávači Google ovšem považujeme tento tvar za nesystémový. V obou případech převažují spíše tvary nesklonné. Tvarovou homonymii je možné sledovat i v dativu a lokálu singuláru, kde se vyskytují opět nesklonné i sklonné varianty s koncovkami vzoru pán. V dativu jasně převažuje tvar nesklonný, na rozdíl od lokálu, kde jsou shodné nálezy. V instrumentálu singuláru mírně převažuje opět nesklonný slovní tvar.

Z kontextů jednotlivých nálezů lze vyvodit také kolísání mezi životným maskulinem a femininem. Jako femininum bylo apelativum guru použito v různých pádech (Asg., Isg. a Nsg.) v následujících kontextech, vyskytujících se v korpusu např.: *Opravdu chci najít svou guru*; *Zjevně rozdíl mezi mou guru a jejím mistrem* nebo *Hledej Boha, doporučuje má guru*.

Plurálové paradigma opět přebírá koncovky vzoru PÁN a ve vokativu, lokálu a instrumentálu nebyly v korpusu nalezeny žádné nesklonné varianty apelativa *guru*. Až na nominativ plurálu, kde zřetelně převažuje nesklonný tvar, se v ostatních plurálových pádech (Gpl., Dpl., Apl.) četnost výskytů velmi podobá. Z výsledků internetového šetření je patrné, že téměř ve všech případech převažuje nesklonný tvar apelativa, výjimku tvoří dativ singuláru *ke guruovi*.

Kakadu

Tab. 3: výskyt tvarů přejatého apelativa *kakadu* v korpusu

	korpus SYN2010			korpus SYN2010	
Nsg.	kakadu	5	Npl.	kakadu/kakaduové (SYN)	1/7
Gsg.	kakadu/kakadua (SYN)	12/2	Gpl.	kakaduů (SYN)	5
Dsg.	x		Dpl.	x	
Asg.	kakadua (SYN)	1	Apl.	kakaduy (SYN2009PUB)	1
Vsg.	x		Vpl.	X	
Lsg.	x		Lpl.	x	
Isg.	x		Ipl.	x	

Tab. 4: výskyt tvarů přejatého apelativa *kakadu* na Google

Kakadu		218 000
Gsg.	„u kakadu“/„u kakadua“	932/158
Dsg.	„k kakadu“/„k kakaduovi“/„k kakaduu“	25/3/0
Asg.	„pro kakadu“/„pro kakadua“	705/43
Lsg.	„o kakadu“/„o kakaduovi“/„o kakaduu“	404/54/1
Isg.	„s kakadu“/„s kakaduem“	1480/173
Npl.	„ti kakadu“/„kakaduové“	34/ 10 600
Gpl.	„u těch kakadu“/„u kakaduů“	2/392
Dpl.	„k těm kakadu“/„k kakaduům“	2/8
Apl.	„pro ty kakadu“/„pro kakaduy“	1/53
Lsg.	„o těch kakadu“/„o kakaduech“	0/190
Ipl.	„s těmi kakadu“/„s kakaduy“	0/98

Nominativní tvar byl nalezen v jediné korektní formě *kakadu*. Celkový počet výskytů tvaru, po zadání dotazu do vyhledávače Bonita, byl třináct. Pouze pět nálezů odpovídalo hledanému významu. Z kontextového okolí bylo možné vysledovat významy jako *Národní park Kakadu*, *venkovní galerie Kakadu*, *automobil Kakadu*. Tvary s těmito významy do tabulky nebyly zahrnuty. Genitiv singuláru je zaznamenán ve dvou formách, a to sklonné a nesklonné. Nesklonná forma několikanásobně převyšuje výskyt sklonného tvaru jak v korpusovém šetření, tak v internetovém vyhledávání.

Nejnovější *Gramatika současné češtiny* uvádí homonymní tvar pro dativ a lokál singuláru *kakaduu*.²⁰ Jedná se o tvarovou variantu deklinační koncovky vzoru PÁN (-u/-ovi). Tento tvar byl nalezen pouze v jediném případě na internetovém vyhledávači Google, což znamená, že se

²⁰ Autorský kolektiv pracovníků Lingea s.r.o.: *Gramatika současné češtiny*. Lingea s.r.o., Brno 2012, s. 55.

hojněji uplatňuje deklinační koncovka -ovi. *Internetová jazyková příručka* tvar *kakadu* ve svém výkladu neuvádí.²¹

Internetové šetření jasně ukazuje četnější užívání neskloněné podoby slovního tvaru *kakadu* v téměř všech pádových tvarech, přičemž nejmarkantnější rozdíl se objevuje u instrumentálu singuláru. V korpusovém šetření v plurálovém paradigmatu dominují naopak tvary deklinované. *Internetová jazyková příručka* uvádí, že je možné užití varianty deklinované i varianty nedeklinované.

Emu

Tab. 5: výskyt tvarů přejatého apelativa *emu* v korpusu

	korpus SYN2010			korpus SYN2010	
Nsg.	emu	6	Npl.	emu/emuové (SYN2009PUB)	3/1
Gsg.	emu	11	Gpl.	emu	3
Dsg.	emu (SYN2009PUB)	1	Dpl.	x	
Asg.	emu (SYN2009PUB)	4	Apl.	emu/emuy (SYN2009PUB)	2/1
Vsg.	x		Vpl.	x	
Lsg.	emu	1	Lpl.	emu (SYN)	1
Isg.	emu (SYN2009PUB)	6	Ipl.	emu (SYN)	2

²¹ Internetová jazyková příručka UJČ AV, heslo „kakadu“ [online, cit. 12. 2. 2013], dostupné z www: <http://prirucka.ujc.cas.cz/?slovo=kakadu&Hledej=Hledej>.

Tab. 6: výskyt tvarů přejatého apelativa *emu* na Googlu

Emu		2 870 000
Gsg.	„u emu“/„u emua“	2100/0
Dsg.	„k emu“/„k emuovi“	x/x
Asg.	„pro emu“/„pro emua“	x/x
Lsg.	„o emu“/„o emuovi“	x/x
Isg.	„s tím emu“/„s emuem“	1/x
Npl.	„ti emu“/„emuové“	x/535
Gpl.	„u těch emu“/„u emuů“	2/ 4
Dpl.	„k těm emu“/„k emuům“	x/8
Apl.	„pro ty emu“/„pro emuy“	x/x
Lsg.	„o těch emu“/„o emuech“	x/x
Ipl.	„s těmi emu“/„s emuy“	0/1

Přestože se jedná o poměrně známé přejaté apelativum, překvapí nás jeho nízký počet výskytů jak v korpusu, tak v internetových textech. V korpusovém vyhledávači Bonito je velká část výskytů opět významově odlišná od hledaného výrazu. Jedná se především o zkratku EMU (Evropský měnový fond), další četný nálezn odpovídá internetové hře Texas Hold'em, ženské jméno Ema, dokonce je i chybně označeno spojení osobního zájmena a zvrtného se – *pověsím s emu na paty sám*. Stejné problémy se vyskytly i u vyhledávání na internetovém vyhledávači Google, většina nebyla nalezena nebo pro velké množství slovních tvarů jiného významu nebylo možné vygenerovat požadovaný tvar a význam.

Do tabulky jsou opět zaznamenány pouze relevantní tvary odpovídající hledanému významu. U paradigmatu singuláru nebyl nalezen žádný tvar, který by podléhal deklinaci. V plurálovém paradigmatu se podařilo doložit deklinované tvary v nominativu plurálu a akuzativu plurálu, jež vznikly připojením deklinačních koncovek vzoru PÁN. Jak uvádí *Internetová jazyková příručka*, častěji toto substantivum zůstává nesklonné, což výsledky vyhledávání potvrzují.²²

²² Internetová jazyková příručka UJČ AV, heslo „emu“ [online, cit. 12. 2. 2013], dostupné z [www: http://prirucka.ujc.cas.cz/?slovo=emu&Hledej=Hledej](http://prirucka.ujc.cas.cz/?slovo=emu&Hledej=Hledej).

4.1.1.2 Substantiva zakončená na -i, -y

Přejatá apelativa *yetti*, *kivi* a *grizzly* jsou životná maskulina zakončená na -i, -y po souhlásce a -i, -y je hodnoceno jako součást základu. K tomuto základu se připojují v singuláru pronominální koncovky, v plurálu vedle pronominálních koncovek se také vyskytují koncovky vzoru MUŽ. *Gramatika současné češtiny*²³ však -y hodnotí jako kmenotvornou příponu, za níž se připojují zájmenné koncovky, což je v rozporu s výše uvedeným hodnocením *Mluvnice češtiny 2*, z které vycházíme.

Yetti

Tab. 7: výskyt tvarů přejatého apelativa *yetti* v korpusu

	korpus SYN2010			korpus SYN2010	
Nsg.	yetti	16	Npl.	yetti	2
Gsg.	yettiho	7	Gpl.	yettiů (SYN)	2
Dsg.	yettimu	2	Dpl.	x	
Asg.	yettiho	11	Apl.	yetti	1
Vsg.	x		Vpl.	x	
Lsg.	yettim (SYN2009PUB)	16	Lpl.	x	
Isg.	yettim (SYN2009PUB)	46	Ipl.	x	

²³ Autorský kolektiv pracovníků Lingea s.r.o.: *Gramatika současné češtiny*. Lingea s.r.o., Brno 2012, s. 56.

Tab. 8: výskyt tvarů přejatého apelativa *yetti* na Googlu

Yetti		426 000
Gsg.	„u yetti“/„u yettiho“	43/2 470
Dsg.	„k yetti“/„k yettimu“	52/634
Asg.	„pro yetti“/„pro yettiho“	156/1 110
Lsg.	„o yetti“/„o yettim“	398/6 600
Isg.	„s yetti“/„s yettim“	438/5 070
Npl.	„ti yetti“/„yettiové“	94/1 350
Gpl.	„u těch yetti“/„u yettiů“/„u yettich“	0/4/0
Dpl.	„k těm yetti“/„k yettiům“/„k yettim“	0/0/0
Apl.	„pro ty yetti“ / „pro yettie“	0/1
Lpl.	„o těch yetti“/„o yettiích“/„o yettiich“	0/3/0
Ipl.	„s těmi yetti“/„s yettii“/„s yettimi“	0/2/0

U apelativa *yetti* [jeti] se v korpusovém šetření potvrdilo přibírání pronominálních koncovek v téměř všech tvarech singuláru, tato skutečnost dokazuje, že apelativum je již plně adaptované. Pro úplnost je nutné dodat, že nesklonné tvary singuláru jsou stále užívány, ale ve srovnání s variantou sklonnou jsou upozadřovány, jak dokládá internetové šetření.

Nominativ plurálu v korpusu ukázala pouze dva tvary *yetti* a žádný výskyt tvaru *yettiové*, ve vyhledávači Google naopak mnohonásobně převyšuje užívání tvaru *yettiové*. Akuzativ plurálu v jednom případě dokládá tvar *yetti*. Google uvádí častější užití koncovek vzoru MUŽ oproti užití pronominálních koncovek, výjimku tvoří instrumentál plurálu, kde byla nalezena pronominální koncovka.

Kivi

Tab. 9: výskyt tvarů přejatého apelativa *kivi* v korpusu

	korpus SYN2010			korpus SYN 2010	
Nsg.	kivi	6	Npl.	kiviové	2
Gsg.	kiviho	1	Gpl.	kivi	1
Dsg.	x		Dpl.	x	
Asg.	kiviho	3	Apl.	kivi/kivie (SYN)	4/1
Vsg.	x		Vpl.	x	
Lsg.	x		Lpl.	x	
Isg.	kivim	1	Ipl.	x	

Tab. 10: výskyt tvarů přejatého apelativa *kivi* na Googlu

Kivi		88 300
Gsg.	„u kivi“/„u kiviho“	174/22
Dsg.	„k kivi“/„k kivimu“	267/3
Asg.	„pro kivi“/„pro kiviho“	654/2
Lsg.	„o kivi“/„o kivim“	393/8
Isg.	„s kivi“/„s kivim“	2 180/72
Npl.	„ti kivi“/„kiviové“	6/4 570
Gpl.	„u těch kivi“/„u kiviů“/„u kivich“	0/6/0
Dpl.	„k těm kivi“/„k kiviům“/„k kivim“	0/1/0
Apl.	„pro ty kivi“/„pro kivie“	0/1
Lpl.	„o těch kivi“/„o kiviích“/„o kivich“	0/1/0
Ipl.	„s těmi kivi“/„s kivi“/„s kivimi“	0/4/0

Z výsledků korpusového šetření se potvrzuje, že singulárové tvary získávají ke svému tvarotvornému základu pronominální koncovky, toto zjištění dokládá i internetový vyhledávač. Překvapujícím může být velké množství nesklonných tvarů nalezených na internetu, ovšem jistou roli lze přičíst kontaminaci homonymních tvarů s významy jako ovoce apod.

Nominativ plurálu byl nalezen v korpusu pouze ve dvou případech s dubletní deklinační koncovkou vzoru MUŽ -ové, v internetových textech má ale drtivou převahu. Pouze v jediném případě u akuzativu plurálu v korpusu převládá nesklonná varianta nad tvarem s deklinační koncovkou. U všech plurálových tvarů

nalezených na internetu se potvrdil, i když v malém množství, výskyt pouze deklinačních koncovek vzoru MUŽ. Tvary, ke kterým se připojují pronominální koncovky, se v daných spojeních nepodařilo vůbec nalézt.

Grizzly

Tab. 11: výskyt tvarů přejatého apelativa *grizzly* v korpusu

	korpus SYN2010			korpus SYN2010	
Nsg.	grizzly	148	Npl.	grizzlyové	2
Gsg.	grizzlyho	17	Gpl.	grizzlyů (SYN)	6
Dsg.	grizzlymu	7	Dpl.	x	
Asg.	grizzlyho	12	Apl.	grizzly/grizzlye	4/1
Vsg.	grizzly	3	Vpl.	x	
Lsg.	grizzlym (SYN2006PUB)	1	Lpl.	x	
Isg.	grizzlym	7	Ipl.	grizzly (SYN2009PUB)	15

Tab. 12: výskyt tvarů přejatého apelativa *grizzly* na Googlu

Grizzly		682 000
Gsg.	„u grizzly“/ „u grizzlyho“	868/1 190
Dsg.	„k grizzly“/ „k grizzlymu“	128/356
Asg.	„pro grizzly“/ „pro grizzlyho“	1 080/1 210
Lsg.	„o grizzly“/ „o grizzlym“	560/1 880
Isg.	„s grizzly“/ „s grizzlym“	6 840/6 120
Npl.	„ti grizzly“/ „grizzlyové“	0/4 160
Gpl.	„u těch grizzly“/ „u grizzlyů“/ „u grizzlych“	0/5/0
Dpl.	„k těm grizzly“/ „k grizzlyům“/ „k grizzlym“	4/0/2
Apl.	„pro ty grizzly“/ „pro grizzlye“	5/0
Lpl.	„o těch grizzly“/ „o grizzlyích“/ „o grizzlych“	0/3/1
Ipl.	„s těmi grizzly“/ „s grizzlyi“/ „s grizzlymi“	0/6/0

Singulárové tvary apelativa *grizzly* opět odpovídají tendenci k deklinaci projevující se pronominálními deklinačními koncovkami. V téměř všech případech můžeme konstatovat, že převažují tvary sklonné nad nesklonnými, pouze v jediném případě se tento poměr liší, a sice se jedná o tvar instrumentálu singuláru, u kterého v internetových textech převažuje nesklonný tvar.

V korpusovém vyhledávači Bonito byly opět nalezeny chybně tagované tvary např.: *Grizzly, prohlédni si nás důkladně*. Tento tvar byl označován jako nominativ singuláru, což neodpovídá skutečnosti vzhledem ke kontextu, v němž je apelativum užito.

Nominativ plurálu je reprezentován pouze tvarem *grizzlyové* vyskytujícím se jak v korpusovém vyhledávači, tak v internetových textech. I u tohoto apelativa se v plurálových tvarech vyskytuje převážně zakončení získané z maskulinního rodu vzoru MUŽ. Pronominální koncovka se objevuje v internetových textech pouze u tvaru dativu, kde převažuje, a lokálu plurálu, kde byl nalezen jeden výskyt. Jeden výskyt pozorujeme i u korpusového vyhledávání, a to v akuzativu plurálu.

4.1.1.3 Substantiva zakončená na -é

Životná substantiva rodu mužského zakončená ve svém tvarotvorném základu na -é jako *abbé* a *atašé* mohou ke své základové tvarotvorné finále v singulárových tvarech přibírat pronominální koncovky. K plurálovým tvarům jednotlivé mluvnic češtiny nepodávají žádný výklad, a tudíž jsou s největší pravděpodobností tyto plurálové tvary pokládány za nesklonné. *Internetová jazyková příručka* uvádí plurálové tvary v podobě sklonné a k tvarotvornému základu připojuje v případě apelativa *abbé*²⁴ deklinační koncovky vzoru PÁN, a zároveň dodává, že jej lze ponechat i v nesklonné podobě. V případě apelativa *atašé*²⁵ ponechává celé paradigma nesklonné, stejně jako ostatní mluvnic s výjimkou *Mluvnic současné češtiny*, která uvádí existenci tvaru *atašém*.²⁶

²⁴ Internetová jazyková příručka UJČ AV, heslo „abbé“ [online, cit. 14. 2. 2013], dostupné z [www: http://prirucka.ujc.cas.cz/?slovo=abb%C3%A9&Hledej=Hledej](http://prirucka.ujc.cas.cz/?slovo=abb%C3%A9&Hledej=Hledej).

²⁵ Internetová jazyková příručka UJČ AV, heslo „atašé“ [online, cit. 14. 2. 2013], dostupné z [www: http://prirucka.ujc.cas.cz/?slovo=ata%C5%A1%C3%A9&Hledej=Hledej](http://prirucka.ujc.cas.cz/?slovo=ata%C5%A1%C3%A9&Hledej=Hledej).

²⁶ Cvrček, V.: *Mluvnic současné češtiny 1. Jak se píše a jak se mluví*. Karolinum, Praha 2010, s. 162.

Abbé

Tab. 13: výskyt tvarů přejatého apelativa *abbé* v korpusu

	korpus SYN2010			korpus SYN2010	
Nsg.	abbé	46	Npl.	x	
Gsg.	abbého	18	Gpl.	x	
Dsg.	abbému	3	Dpl.	x	
Asg.	abbého	9	Apl.	x	
Vsg.	abbé (SYN)	2	Vpl.	x	
Lsg.	abbém	1	Lpl.	x	
Isg.	abbém	1	Ipl.	abbéy (SYN2006PUB)	1

Tab. 14: výskyt tvarů přejatého apelativa *abbé* na Googlu

Abbé	250 000	
Gsg.	„u abbé“/„u abbého“	320/906
Dsg.	„k abbé“/„k abbému“	529/324
Asg.	„pro abbé“/„pro abbého“	190/125
Lsg.	„o abbé“/„o abbém“	1170/33
Isg.	„s abbé“/„s abbém“	1530/433
Npl.	„ti abbé“/„abbéové“	0/368
Gpl.	„u těch abbé“/„u abbéů“	0/0
Dpl.	„k těm abbé“/„k abbéům“	0/0
Apl.	„pro ty abbé“/„pro abbéy“	0/0
Lpl.	„o těch abbé“/„o abbéech“	0/0
Ipl.	„s těmi abbé“/„s abbéy“	0/0

Korpusové vyhledávání odhalilo jednoznačný výskyt pouze sklonných singulárních tvarů. Korpus potvrzuje připojování pronominálních koncovek²⁷ k základu slovního tvaru. V tomto případě bylo nutné opět třídit korpusem vyhledané a nepřesně tagované nálezy. Například: *Požádal mě o to abbé*. Tento tvar byl tagován jako akuzativ singuláru a podobných nepřesností bylo nalezeno větší množství. Odlišný pohled nabízí internetové šetření, které naopak dokládá u většiny singulárních tvarů, až na genitiv singuláru, častější užívání nesklonné podoby.

U plurálových tvarů byl nalezen v korpusu pouze jediný tvar, a to instrumentál v podobě *abbéy*. Tento tvar tedy převzal ke svému tvarotvornému základu, s největší pravděpodobností, deklinační koncovku vzoru PÁN. Na internetovém vyhledávači Google byl nalezen tvar nominativu plurálu *abbéové*, u něhož došlo opět k přibrání koncovky vzoru PÁN. Další tvary se podařilo nalézt prostřednictvím dotazu na doslovné vyhledání tvarů, který vyhledávací nástroje Googlu nabízejí. Tímto způsobem byly zaznamenány plurálové tvary: *abbéů* (19), *abbéům* (42), *abbéech* (8) a *abbéy* (10).

Atašé

Tab. 15: výskyt tvarů přejatého apelativa *atašé* v korpusu

	korpus SYN2010			korpus SYN2010		
Nsg.	atašé	58	Npl.	atašé	4	
Gsg.	atašé	25	Gpl.	atašé	2	
Dsg.	atašé/atašému	4/2	Dpl.	atašé	1	
Asg.	atašé/atašého (SYN)	11/2	Apl.	atašé	2	
Vsg.	atašé (SYN)	4	Vpl.	x		
Lsg.	atašé	2	Lpl.	x		
Isg.	atašé/atašem (SYN)	17/3	Ipl.	atašé (SYN2009PUB)	3	

²⁷ Je možné spekulovat nad tím, zda se tvar *abbé* vzhledem k dlouhému vokálu nechová jako adjektivní deklinace (vzor MLADÉ). Plurálové tvary chybějí, tudíž nelze posoudit, zda -é- lze popsat jako kmenotvornou příponu (v plurálu by se muselo vyskytovat -í-, psáno jako -ý- MLADÝCH).

Tab. 16: výskyt tvarů přejatého apelativa *atašé* na Gogolu

Atašé		456 000
Gsg.	„u atašé“/„u atašého“	76/0
Dsg.	„k atašé“/„k atašému“	18/0
Asg.	„pro atašé“/„pro atašého“	377/0
Lsg.	„o atašé“/„o atašem“	20/0
Isg.	„s atašé“/„s atašem“	643/5
Npl.	„ti atašé“/„atašéové“	2/5
Gpl.	„u těch atašé“/„u atašěů“	0/0
Dpl.	„k těm atašé“/„k atašěům“	0/0
Apl.	„pro ty atašé“/„pro atašěy“	0/0
Lpl.	„o těch atašé“/„o atašěech“	0/0
Ipl.	„s těmi atašé“/„s atašěy“	0/0

Pro singulární tvary přejatého apelativa *atašé* není překvapující převaha nesklonných tvarů. Zajímavé jsou korpusové nálezy, konkrétně výskyty malého množství tvarů *atašého*, *atašému* a *atašem*, které dokazují, že dochází k pozvolné adaptaci. Tvary získávají ke svému tvarotvornému základu pronominální koncovky. Jako nejprogresivnější zde působí instrumentál singuláru, u kterého je zaznamenáno největší množství výskytu v rámci deklinovaných tvarů. V korpusu se vyskytl i nález, který ukazuje i na rodové kolísání mezi životným maskulinem a femininem, jak dokazuje kontext např.: *Mimo jiné se jich zúčastnila i tisková atašé amerického velvyslanectví Lisa Hellig.*

Plurálové tvary v doložených šetření jsou téměř ve všech pádových tvarech nesklonné. Odchylku tvoří pouze nominativ plurálu *atašéové* nalezený v internetových textech. Zde je k základu slova připojena deklinační koncovka vzoru PÁN. Z experimentálního doslovného vyhledávání je doložen ve čtyřech případech i tvar genitivu plurálu *atašěů*.

4.1.1.4 Substantiva zakončená na -í

Životná maskulina se zakončením svého základu na -í se při deklinaci v zásadě chovají stejně jako životná maskulina se zakončením svého základu na -i. U přejatých apelativ *muftí, svámí, mahdí, kádí, markrabí a purkrabí* se setkáme s pronominální deklinací a v plurálových tvarech také se substantivní deklinací podle vzoru MUŽ.

Kádí

Tab. 17: výskyt tvarů přejatého apelativa *kádí* v korpusu

	korpus SYN2010			korpus SYN2010	
Nsg.	kádí	1	Npl.	kádiové (SYN)	2
Gsg.	kádího (SYN)	3	Gpl.	x	
Dsg.	kádímu (SYN)	1	Dpl.	x	
Asg.	kádího (SYN)	2	Apl.	x	
Vsg.	x		Vpl.	x	
Lsg.	x		Lpl.	x	
Isg.	x		Ipl.	kádími (SYN)	1

Tab. 18: výskyt tvarů přejatého apelativa *kádí* na Googlu

Kádí		156 000
Gsg.	„u toho kádí“/„u kádího“	0/17
Dsg.	„k tomu kádí“/„ke kádímu“	0/7
Asg.	„pro kádí“/„pro kádího“	4/1
Lsg.	„o tom kádí“/„o kádím“	0/0
Isg.	„s tím kádí“/„s kádím“	0/3
Npl.	„ti kádí“/„kádiové“	0/70
Gpl.	„u těch kádí“/„u těch kádích“/„u kádíů“	0/0/0
Dpl.	„k těm kádí“/„ke kádíům“	0/0
Apl.	„pro ty kádí“/„pro kádíe“	0/0
Lpl.	„o těch kádí“/„o kádích“	0/0
Ipl.	„s těmi kádí“/„s těmi kádími“	0/0

I přes nízký počet nálezů singulárních tvarů přejatého apelativa *kádí* [kádí] jak v korpusu, tak na internetovém vyhledávači jsou tyto tvary v genitivu, dativu a instrumentálu deklinačně přizpůsobeny pronominální flexi. Výjimku tvoří pouze v internetových textech vyhledaný akuzativ singuláru, u něhož převažuje nesklonná varianta.

Nominativ plurálu byl nalezen pouze v jediném tvaru, a to *kádiové*. Nominativní tvar přebírá ke svému tvarotvornému základu koncovku podle vzoru MUŽ. Tvar instrumentálu plurálu se vyskytl pouze v jednom nálezů *kádími*, odpovídající pronominální flexi.

Doslovné vyhledávání v internetových textech odhalilo další výskyt tvarů jako *kádiů* (54), *kádiům* (5), *kádíe* (8), *kádích* (4), ke všem zmíněným tvarům jsou doplněny deklinační koncovky vzoru MUŽ.

Muftí

Tab. 19: výskyt tvarů přejatého apelativa *muftí* v korpusu

	korpus SYN2010			korpus SYN2010	
Nsg.	muftí	8	Npl.	x	
Gsg.	muftího	6	Gpl.	muftíů (SYN2006PUB)/muftích (SYN2009PUB)	1/4
Dsg.	muftímu (SYN2009PUB)	2	Dpl.	muftím (SYN2009PUB)	1
Asg.	muftího	5	Apl.	x	
Vsg.	x		Vpl.	x	
Lsg.	muftím (SYN)	2	Lpl.	x	
Isg.	muftím (SYN2006PUB)	1	Ipl.	x	

Tab. 20: výskyt tvarů přejatého apelativa *muftí* na Googlu

Muftí		50 200
Gsg.	„u muftí“/„u muftího“	0/4
Dsg.	„k muftí“/„ke muftímu“	0/5
Asg.	„pro muftí“/„pro muftího“	0/1
Lsg.	„o muftí“/„o muftím“	29/7
Isg.	„s muftí“/„s muftím“	0/565
Npl.	„ti muftí“/„muftíové“	1/115
Gpl.	„u těch muftí“/„u muftích“/„u muftíů“	0/0/0
Dpl.	„k těm muftí“/„ke muftíům“	0/0
Apl.	„pro ty muftí“/„pro muftie“	0/1
Lpl.	„o těch muftí“/„o muftích“	0/0
Ipl.	„s těmi muftí“/„s muftími“	0/4

Přejaté apelativum *muftí* [muftí] v singulárových tvarech podléhá pronominální deklinaci. V případě lokálu singuláru několikanásobně převažuje výskyt nesklonné varianty *o muftí* nad variantou sklonnou *o muftím*.

Nominativ plurálu je doložen z internetového šetření, to ukazuje poměrně vysoký výskyt deklinovaného tvaru *muftíové*, jehož deklinační koncovka pochází ze vzoru MUŽ. Genitiv a dativ plurálu dokládá tvary *muftích* a *muftím*, které podléhají pronominální deklinaci. V genitivu plurálu byl také nalezen tvar *muftíů* svědčící o připojování deklinačních koncovek vzoru MUŽ. Náležitá koncovka tohoto vzoru se objevuje i u tvaru *muftie*, jenž se vyskytuje v internetovém textu. Instrumentál plurálu potvrzuje pronominální deklinaci výskytem tvaru *muftími*.

Při doslovném vyhledávání je opět doložen i výskyt tvarů *muftíů* (187), *muftíům* (2), *muftie* (7), *muftích* (433) a *muftími* (116).

Sváмі

Tab. 21: výskyt tvarů přejatého apelativa *svámí* v korpusu

	korpus SYN2010			korpus SYN2010	
Nsg.	svámí	25	Npl.	x	
Gsg.	svámího	13	Gpl.	x	
Dsg.	svámímu	2	Dpl.	x	
Asg.	svámího	5	Apl.	x	
Vsg.	x		Vpl.	x	
Lsg.	svámím (SYN2009PUB)	1	Lpl.	x	
Isg.	svámím	2	Ipl.	x	

Tab. 22: výskyt tvarů přejatého apelativa *svámí* na Googlu

Sváмі		12 500 000
Gsg.	„u svámí“/„u svámího“	7/61
Dsg.	„k svámí“/„ke svámímu“	5/3
Asg.	„pro svámí“/„pro svámího“	6/76
Lsg.	„o svámí“/„o svámím“	13/262
Isg.	„s svámí“/„s svámím“	0/8 070
Npl.	„ti svámí“/„svámíové“	1/69
Gpl.	„u těch svámí“/„u svámích“/„u svámíů“	0/0/0
Dpl.	„k těm svámí“/„ke svámíům“	0/1
Apl.	„pro ty svámí“/„pro svámíe“	0/0
Lpl.	„o těch svámí“/„o svámích“	0/0
Ipl.	„s těmi svámí“/„s svámími“	0/0

Korpusové šetření dokládá výskyt singulárových tvarů *svámí* pouze v deklinované podobě s pronominálními deklinačními koncovkami. Internetové texty ukazují i výskyt nesklonné podoby přejatého apelativa *svámí* a pouze v jediném případě je počet výskytů nesklonné podoby srovnatelný s podobou sklonnou, jedná se o dativ singuláru. U ostatních pádů je několikanásobně vyšší nález tvarů deklinovaných, nejzřetelnější rozdíl je pak v instrumentálu singuláru tvar *svámím*.

Plurálové tvary se v korpusu vůbec nevyskytují a internetový vyhledávač Google poskytl pouze tvary nominativu, kde dominuje tvar *svámíové*, jehož

koncovka pochází z nominativu plurálu vzoru MUŽ. Vyskytl se i jeden tvar ke *svámíům*, zde koncovka pochází opět ze stejného vzoru MUŽ.

Další experimentální doslovné vyhledávání na internetu dokládá tvary *svámíů* (7), *svámie* (2) přibírajících deklinační koncovku vzoru MUŽ a *svámích* (8), *svámími* (7) přibírající pronominální koncovky.

Mahdí

Tab. 23: výskyt tvarů přejatého apelativa *mahdí* v korpusu

	korpus SYN2010			korpus SYN2010	
Nsg.	mahdí	3	Npl.	x	
Gsg.	mahdího	2	Gpl.	x	
Dsg.	mahdímu (SYN)	1	Dpl.	x	
Asg.	mahdího	1	Apl.	x	
Vsg.	x		Vpl.	x	
Lsg.	x		Lpl.	x	
Isg.	mahdímu (SYN)	2	Ipl.	mahdími (SYN2009PUB)	1

Tab. 24: výskyt tvarů přejatého apelativa *mahdí* na Googlu

Mahdí		94 400
Gsg.	„u mahdí“/„u mahdího“	0/21
Dsg.	„k mahdí“/„ke mahdímu“	1/14
Asg.	„pro mahdí“/„pro mahdího“	0/17
Lsg.	„o mahdí“/„o mahdímu“	0/54
Isg.	„s mahdí“/„s mahdímu“	0/44
Npl.	„ti mahdí“/„mahdíové“	0/7
Gpl.	„u těch mahdí“/„u mahdích“/„u mahdíů“	0/0/0
Dpl.	„k těm mahdí“/„k mahdíům“	0/0
Apl.	„pro ty mahdí“/„pro mahdíe“	0/0
Lpl.	„o těch mahdí“/„o mahdíích“	0/0
Ipl.	„s těmi mahdí“/„s mahdími“	0/0

Výsledky korpusového i internetového vyhledávání přejatého apelativa *mahdí* [mahdí] přinášejí potvrzení toho, že v singulárních tvarech dochází k připojení pronominální deklinační koncovky k tvarotvornému základu slova.

I v tomto případě bylo nalezeno poměrně malé množství výskytů plurálových tvarů. V korpusovém vyhledávači Bonito to byl pouze jeden tvar, a to instrumentál plurálu *mahdími* s připojenou pronominální koncovkou. Internetové texty dokládají nálezy tvaru nominativu plurálu *mahdíové* s deklinační koncovkou podle vzoru MUŽ.

Při doslovném vyhledávání na internetu se ve velmi malém počtu výskytů potvrdily tvary *mahdíů* (2) a *mahdích* (2).

Markrabí

Tab. 25: výskyt tvarů přejatého apelativa *markrabí* v korpusu

	korpus SYN2010			korpus SYN2010	
Nsg.	markrabí	5	Npl.	markrabí	2
Gsg.	markrabího	2	Gpl.	x	
Dsg.	markrabímu	1	Dpl.	markrabím	2
Asg.	markrabího	1	Apl.	x	
Vsg.	x		Vpl.	x	
Lsg.	markrabí (SYN)/markrabím (SYN)	1/2	Lpl.	x	
Isg.	markrabím	2	Ipl.	x	

Tab. 26: výskyt tvarů přejatého apelativa *markrabí* na Google

Markrabí		24 600
Gsg.	„u markrabí“/„u markrabího“	8/10
Dsg.	„k markrabí“/„k markrabímu“	68/69
Asg.	„pro markrabí“/„pro markrabího“	5/2
Lsg.	„o markrabí“/„o markrabím“	8/2
Isg.	„s markrabí“/„s markrabím“	36/277
Gpl.	„u těch markrabí“/„u markrabích“	0/0
Dpl.	„k těm markrabí“/„k markrabím“	0/3
Lpl.	„o těch markrabí“/„o markrabích“	0/2
Ipl.	„s těmi markrabí“/„s markrabími“	0/134

Singulárové tvary přejatého apelativa *markrabí* se v korpusu vyskytují opět s připojenou pronominální koncovkou, až na jeden výskyt nesklonného tvaru v lokálu. Výsledky internetového šetření nejsou tak jednoznačné. S výjimkou

instrumentálu singuláru byl nalezen vyšší počet nesklonných tvarů oproti tvarům sklonným v genitivu singuláru, akuzativu singuláru a lokálu singuláru. Pro dativ singuláru je výskyt obou variant téměř vyrovnaný.

V nominativu plurálu byly nalezeny dva výskyty tvaru *markrabí*. U ostatních plurálových tvarů byly zaznamenány pouze nálezy s pronominálními deklinačními koncovkami.

Purkrabí

Tab. 27: výskyt tvarů přejatého apelativa *purkrabí* v korpusu

	korpus SYN2010			korpus SYN2010		
Nsg.	purkrabí	106	Npl.	purkrabí	5	
Gsg.	purkrabí/purkrabího	2/51	Gpl.	purkrabích (SYN2009PUB)	8	
Dsg.	purkrabímu	25	Dpl.	purkrabím (SYN2006PUB)	2	
Asg.	purkrabího	22	Apl.	purkrabí (SYN2009PUB)	2	
Vsg.	purkrabí	3	Vpl.	x		
Lsg.	purkrabím	3	Lpl.	purkrabích (SYN)	1	
Isg.	purkrabím	2	Ipl.	purkrabími	1	

Tab. 28: výskyt tvarů přejatého apelativa *purkrabí* na Googlu

Purkrabí		64 500
Gsg.	„u purkrabí“/„u purkrabího“	34/195
Dsg.	„k purkrabí“/„k purkrabímu“	64/63
Asg.	„pro purkrabí“/„pro purkrabího“	35/192
Lsg.	„o purkrabí“/„o purkrabím“	108/752
Isg.	„s purkrabí“/„s purkrabím“	73/734
Gpl.	„u těch purkrabí“/„u purkrabích“	0/0
Dpl.	„k těm purkrabí“/„k purkrabím“	0/1
Lpl.	„o těch purkrabí“/„o purkrabích“	0/7
Ipl.	„s těmi purkrabí“/„s purkrabími“	0/19

Z hlediska počtu výskytů jednotlivých tvarů je korpusové vyhledávání přejatého apelativa *purkrabí* nejucelenější. V singulárových i plurálových tvarech v korpusových výsledcích převažuje deklinace pronominální.

Téměř stejné výsledky prokázalo i internetové vyhledávání, pouze u tvarů dativu singuláru je výskyt jak sklonných, tak nesklonných tvarů vyrovnaný. Nejvyšší počet nálezů deklinovaných tvarů byl zaznamenán u lokálu a instrumentálu singuláru *o/s purkrabím*, a proto se tyto pády s koncovkou -m jeví se jako nejprogresivnější.

4.1.2 Feminina

4.1.2.1 Substantiva zakončená na -i

Feminina se zakončením svého tvarotvorného základu na -i reprezentuje přejaté apelativum *okapi*. Pouze *Mluvnice češtiny 2* uvádí, že se jedná v singuláru o nesklonné apelativum a v plurálu se k tvarotvornému základu připojují deklinační koncovky feminina vzor RŮŽE. Ostatní mluvnice se o těchto tvarech vyjadřují jako o nesklonných, včetně *Internetové jazykové příručky*²⁸, nebo je nezahrnují do svého výkladu vůbec.

Okapi

Tab. 29: výskyt tvarů přejatého apelativa *okapi* v korpusu

	korpus SYN2010			korpus SYN2010	
Nsg.	okapi	9	Npl.	okapi	1
Gsg.	okapi	3	Gpl.	okapi (SYN2009PUB)	4
Dsg.	x		Dpl.	x	
Asg.	okapi	3	Apl.	x	
Vsg.	x		Vpl.	x	
Lsg.	okapi (SYN)	1	Lpl.	x	
Isg.	okapi (SYN2000PUB)	2	Ipl.	x	

²⁸ Internetová jazyková příručka UJČ AV, heslo „okapi“ [online, cit. 19. 2. 2013], dostupné z [www: http://prirucka.ujc.cas.cz/?id=okapi](http://prirucka.ujc.cas.cz/?id=okapi).

Tab. 30: výskyt tvarů přejatého apelativa *okapi* na Googlu

Okapi		43 900
Gsg.	„u okapi“/„u okapie“	248/0
Dsg.	„k okapi“/„k okapii“	38/0
Asg.	„pro okapi“/„pro okapii“	694/0
Lsg.	„o okapi“/„o okapii“	264/1
Isg.	„s okapi“/„s okapii“	435/0
Npl.	„ty okapi“/„okapie“	10/2 320
Gpl.	„u těch okapi“/„u okapii“	0/2
Dpl.	„k těm okapi“/„k okapiím“	0/0
Apl.	„pro ty okapi“/„pro okapie“	0/2
Lpl.	„o těch okapi“/„o okapiích“	0/0
Ipl.	„s těmi okapi“/„s okapiemi“	3/0

Singulárové tvary v korpusovém šetření jednoznačně ukazují na nesklonnost zkoumaného přejatého apelativa, stejně tak vyhledávání na internetu naznačuje zřetelnou převahu nesklonných tvarů. Byl nalezen pouze jediný výskyt v lokálu singuláru, který ke svému tvaru přibírá deklinační koncovku vzoru RŮŽE, a to *okapii*. Protože se jedná o jediný výskyt, nemůžeme ještě usuzovat na tendenci k budoucímu přijímání i dalších koncovek pro singulární tvary.

Pro plurálové tvary korpus nabídl pouze nízký počet výskytů, všechny nálezy jsou nesklonné. Vyhledávač Google poskytl velké množství tvarů nominativu plurálu, přičemž drtivou převahu získal deklinovaný tvar *okapie* s deklinační koncovkou vzoru RŮŽE. Náležitou koncovku tohoto vzoru mají i další dva tvary, jedná se o genitiv plurálu *okapii* a akuzativ plurálu *okapie*. Při vyhledávání se objevil i tvar *okapiu* v kontextu: *Vždy když nestihnete všechny okapiu, zůstanou vám vyšlechtění hroši*. Tento tvar považujeme za ojedinělý a nesystémový.

4.1.3 Shrnutí

U přejatých apelativ životných maskulin se zakončením tvarotvorného základu na -u korpusové šetření dokládá převahu nedeklinovaných tvarů

v singulárovém paradigmatu všech analyzovaných slov. Plurálové tvary zkoumaných apelativ se projevují různou měrou flexe. Apelativum *emu* se v plurálových tvarech spíše deklinaci nepřizpůsobuje, u apelativa *guru* jasně převažuje nesklonnost u tvarů nominativu, vyrovnané jsou pak tvary genitivu, dativu a akuzativu plurálu. Vokativ, lokál a instrumentál plurálu jsou doloženy pouze ve sklonných variantách. Apelativum *kakadu* bylo ve svých plurálových tvarech nalezeno pouze v podobě deklinované (Npl., Gpl., Apl.). Internetový vyhledávač Google s mírnými odchylkami potvrzuje korpusové šetření. Zajímavé je zjištění, že nejvýraznější rozdílnost mezi deklinovaným a nedeklinovanými tvary u všech zkoumaných přejatých apelativ tvoří nominativ plurálu s deklinační koncovkou -ové získanou od vzoru PÁN.

Přejatá apelativa životných maskulin zakončených finálou tvarotvorného základu -y,-i podle korpusového šetření v singulárových tvarech doplňují ve všech nalezených případech pronominální koncovky. Rozrůzněnost se projevuje ve tvarech plurálových, především akuzativu plurálu, kde ve všech nálezech jednotlivých apelativ dominuje varianta nesklonná. S výjimkou nominativu plurálu u apelativa *yetti* a instrumentálu plurálu *grizzly* (nesklonné tvary), se ve všech ostatních doložených plurálových tvarech objevuje deklinační koncovka vzoru MUŽ. Internetové texty opět ve většině doložených tvarů souhlasí s nálezy v korpusu, tedy u singulárových tvarů je převaha pronominální deklinace a tvarů plurálových převládají deklinační koncovky vzoru MUŽ. Zcela odlišné jsou však singulární tvary přejatého apelativa *kivi*, které si převážně ve všech pádech zachovávají nesklonnost, což se neshoduje s *Mluvnici češtiny 2*, ani *Internetovou jazykovou příručkou*²⁹, kde singulárové tvary podléhají pronominální deklinaci.

Přejatá substantiva *abbé* a *atašé*, se zakončením tvarotvorného základu na -é patřících k životným maskulinům, se chovají i přes stejné zakončení odlišně. Korpusové nálezy dokládají v singulárových tvarech u apelativa *abbé* pouze deklinační pronominální koncovky, kdežto u apelativa *atašé*, až na pár výjimek (v Dsg., Asg., Isg.), převažují tvary nesklonné. Stejně tak v plurálu je slovní tvar *atašé* doložen pouze v nedeklinovaných variantách a *abbé* má pouze potvrzený jediný nálezný tvar v instrumentálu plurálu, a to s koncovkou -y patřící ke vzoru PÁN.

²⁹ Internetová jazyková příručka UJČ AV, heslo „kivi“ [online, cit. 19. 2. 2013], dostupné z [www: http://prirucka.ujc.cas.cz/?slovo=kivi&Hledej=Hledej](http://prirucka.ujc.cas.cz/?slovo=kivi&Hledej=Hledej).

Internetový vyhledávač Google dokládá v singulárových tvarech, s výjimkou genitivu plurálu u apelativa *abbé*, zřetelnou nesklonnost. Naopak v nominativu plurálu u obou tvarů dominuje deklinační koncovka -ové.

Poslední skupinu životných maskulin reprezentují přejatá apelativa končící ve svém základu na -í. Výsledky korpusového vyhledávání, až na drobné výskyty nesklonných tvarů, dokládají připojení pronominální³⁰ deklinační koncovky ke všem nalezeným singulárním tvarům analyzovaných přejatých apelativ. Stejně deklinační koncovky přebírají i plurálové tvary, které korpus pro jednotlivé pády apelativ vyhledal. Pouze u apelativa *kádí* došlo k mechanickému převzetí koncovky -ové v nominativu plurálu a koncovky -ů u genitivu plurálu apelativa *muftí*, obě koncovky byly převzaty ze vzoru MUŽ. Internetové šetření se shoduje ve většině případů s výsledky šetření korpusového, dokládá však navíc další tvary nominativu plurálu s deklinační koncovkou -ové jako *muftíové*, *svámíové*, *mahdíové*. Další tvary s deklinační koncovkou podle vzoru MUŽ se vyskytují spíše ojediněle.

Jediný zástupce feminin se zakončením tvarotvorného základu na -i je přejaté apelativum *okapi*. Korpusové šetření doložilo pouze nesklonné tvary jak pro paradigma singulárové, tak pro paradigma plurálové. Internetové texty poskytly o něco větší rozmanitost deklinačních zakončení, především pro plurálové tvary nominativu, genitivu a akuzativu, kde dochází k přibírání náležitého zakončení vzoru RŮŽE. Velmi výrazný je počet nálezů právě nominativu plurálu s touto deklinační koncovkou.

³⁰ Pronominální a adjektivní koncovky jsou v podstatě identické, ale liší se kmenotvornou příponou (t-o-ho, jarn-í-ho). U singulárových tvarů apelativ zakončených na -í se finála tvarotvorného základu chová de facto jako kmenotvorná přípona adjektivní flexe (stejně jako u adjektivního způsobu skloňování substantiv: PRŮVODČÍ).

4.2 Grafém není totožný s fonémem

4.2.1 Substantiva zakončená ve výslovnosti na -[é]

Do této skupiny přejatých apelativ řadíme taková, která ve své psané podobě mají tvarotvorný základ končící na souhlásku, avšak výslovnostní podoba je zakončená na -[é]. Jedná se o apelativa *foyer* [foajé] a *bufet* [bifé].

Substantiva kolísají mezi dvěma rody, neutrem a maskulinem. Neutrum reprezentuje substantivum v případě, že je reflektována jeho výslovnostní podoba, takový tvar je potom zároveň i nesklonný. Je-li výslovnost totožná s psanou podobou, přejatá apelativa spadají pod maskulina a ke svému tvarotvornému základu přebírají náležité deklinační koncovky příslušného deklinačního typu (podle zakončení v psané podobě).

Foyer [foajé]

Tab. 31: výskyt tvarů přejatého apelativa *foyer* v korpusu

	korpus SYN2010			korpus SYN 2010	
Nsg.	foyer	24	Npl.	foery	3
Gsg.	foyer/foyeru	5/34	Gpl.	foyer/foyerů	20/2
Dsg.	foyeru	2	Dpl.	x	
Asg.	foyer	9	Apl.	foyer/foery (SYN2009PUB)	8/5
Vsg.	x		Vpl.	x	
Lsg.	foyer/foyeru	99/47	Lpl.	foyer/foyerech	1/1
Isg.	foyer/foyerem	2/1	Ipl.	foery	1

Tab. 32: výskyt tvarů přejatého apelativa *foyer* na Googlu

Foyer		324 000
Gsg.	„do foyer“/„do foyeru“	18 100/12 300
Dsg.	„k foyer“/„k foyeru“	49/59
Lsg.	„ve foyer“/„ve foyeru“/„ve foyere“	90 400/89 500/406
Isg.	„s foyer“/„s foyerem“	1 340/453
Npl.	„ta foyer“/„ty foyery“	1/0
Gpl.	„do těch foyer“/„do foyerů“	0/9
Dpl.	„k těm foyer“/„k foyerům“	0/0
Apl.	„pro ta foyer“/„pro foyery“	0/278
Lpl.	„v těch foyer“/„v foyerech“	0/273

Singulárové tvary v korpusovém šetření se v nesklonné podobě objevují v pádech nominativu, genitivu, akuzativu, lokálu a instrumentálu. V genitivu singuláru výrazně převažuje užití deklinované varianty *foyeru*, která získala svou deklinační koncovku od maskulinního typu neživotného vzoru HRAD. Naopak v lokálu singuláru je zhruba dvakrát vyšší výskyt varianty nesklonné. Za vyrovnání lze považovat výskyt tvaru *foyer* vedle tvaru *foyerem* patřících k instrumentálu singuláru. Dativ singuláru byl nalezen pouze v deklinovaném tvaru *foyeru*. V korpusu se vyskytl i chybně tagovaný tvar *foyere*, určen jako vokativ singuláru, ale kontext naznačuje příslušnost ke genitivu singuláru: *Fantazie, kterými vyzdobila foyere malého divadla*. K tvarotvornému základu byla pravděpodobně přidána koncovka -e neživotného maskulina vzor STROJ, která však není náležitá pro toto přejaté apelativum. Korpus dále ukazuje výskyt deklinovaného tvaru v nominativu, genitivu, akuzativu, lokálu a instrumentálu plurálu. Pro tvary nominativu a instrumentálu plurálu nebyly nalezeny nesklonné varianty. Akuzativ plurálu dokládá mírnou převahu nedeklinovaného tvaru nad tvarem deklinovaným. Zajímavá je výrazná převaha nedeklinovaného tvaru genitivu plurálu, přestože v singuláru genitivu dominuje tvar deklinovaný. Vyrovnání jsou pak tvary lokálu plurálu.

Internetový výzkum ukazuje převahu nedeklinovaných tvarů singuláru, s výjimkou dativu singuláru. V lokálu se singuláru se vyskytl, i s nejmenším počtem nálezů ze tří variant, poměrně často tvar *ve foyere*, který svou deklinační koncovku získal nejspíš ze vzoru HRAD, konkrétně -e. Plurálové tvary byly

nalezeny v internetových textech v převážně deklinované podobě, jak dokládá nález tvarů *do foyerů*, *pro fojery* a *ve fojerech*. Nominativ plurálu byl nalezen pouze v tvaru nesklonném.

Na internetu byly vyhledány i podoby, které přímo odpovídají výslovnosti. Na internetu se vykytují například tvary *do foajé* (194), *ve foajé* (13 600) nebo *s foajé* (42), což dokazuje pronikání vyslovované podoby do psaných textů.

Bufet [bifé]

Tab. 33: výskyt tvarů přejatého apelativa *bufet* v korpusu

	korpus SYN2010			korpus SYN2010	
Nsg.	bufet	106	Npl.	bufety	22
Gsg.	bufetu	211	Gpl.	bufetů	28
Dsg.	bufetu	19	Dpl.	bufetům	2
Asg.	bufet	63	Apl.	bufety	15
Vsg.	x		Vpl.	x	
Lsg.	bufetu/bufetě	165/1	Lpl.	bufetech	29
Isg.	bufetem	37	Ipl.	bufety	2

Tab. 34: výskyt tvarů přejatého apelativa *bufet* na Googlu

Bufet		3 930 000
Gsg.	„do bufet“/„do bufetu“	136/80 700
Dsg.	„k bufet“/„k bufetu“	177/14 800
Lsg.	„v bufet“/„v bufetu“/„v bufetě“	2 210/89 500/14 000
Isg.	„s bufet“/„s bufetem“	654/36 500
Npl.	„ta bufet“/„ty bufety“	0/596
Gpl.	„do těch bufet“/„do bufetů“	0/6 020
Dpl.	„k těm bufet“/„k bufetům“	0/549
Apl.	„pro ta bufet“/„pro ty bufety“	0/0
Lpl.	„o těch bufet“/„o bufetech“	0/12 200
Ipl.	„s těmi bufet“/„s bufety“	0/1 120

V korpusovém šetření byly pro singulárové tvary nalezeny pouze deklinované tvary. U nominativu a akuzativu singuláru lze spekulovat o tom, zda jsou tvary v deklinované nebo nedeklinované podobě, protože se u těchto nálezů

jedná o tvarovou homonymii. Za povšimnutí stojí i tvar *bufetě*, který byl nalezen jako varianta k *bufetu*. K finále tvarotvorného základu jsou ve všech pádech systémově připojovány deklinační koncovky neživotného maskulina podle vzoru HRAD. Stejně koncovky jsou přibírány i v případě plurálního paradigmatu. Opět nálezy v korpusovém vyhledávací svědčí o tom, že se přejaté apelativum zcela „vzdalo“ svých nesklonných variant.

Internetový vyhledávač Google potvrzuje velkou převahu deklinovaných tvarů tak jako korpusový vyhledávač. V plurálních tvarech se dokonce objevují pouze tvary sklonné. U singulárních tvarů je však stále potvrzena existence nesklonných tvarů. Překvapivý je poměrně vysoký výskyt tvaru *v bufet*, který činí přes dva tisíce nálezů.

I v tomto případě byla vyhledávána vyslovovaná podoba přejatého apelativa *bufet*, tedy [bifé], psáno taky jako „*byfě*“. Přestože *Internetová jazyková příručka*³¹ doporučuje vyslovovanou podobu ve tvaru *byfě*, bylo nalezeno více tvarů v podobě [bifé]. Tvary genitivu singuláru s předložkou *do byfě/bifé* byly nalezeny 9/126 000, do nálezů tvaru *do bifé* byly započítány i tvary s absencí konečné délky. Dále tvar dativu singuláru *k byfě/bifé* v počtu 4/2; akuzativ singuláru *pro byfě/bifé* 0/8; lokál singuláru *v byfě/bifé* 371/1 110 a poslední porovnání těchto tvarů tentokrát v instrumentálu singuláru *s byfě/bifé* 1/5.

4.2.2 Substantiva zakončená ve výslovnosti na -[á]

Přejatá apelativa, jejichž psaná podoba končí na -nt jsou často ve vyslovované podobě zakončená dlouhým vokálem -[á]. Tato substantiva se do českého deklinačního a rodového systému pak zařazují dvojím způsobem, a to podle toho, jakým způsobem je reflektována finála tvarotvorného základu. Pokud je zachována výslovnostní podoba, apelativum se chová jako neutrum a je nesklonné. V případě zachování psané podoby, která může mít na konci tvaru vyslovované [-n], se apelativa řadí k deklinačnímu typu maskulin a získává deklinační koncovky vzoru HRAD.

³¹ Internetová jazyková příručka UJČ AV, heslo „bufet“ [online, cit. 19. 2. 2013], dostupné z [www: http://prirucka.ujc.cas.cz/?id=bufet_1&ref=bufet](http://prirucka.ujc.cas.cz/?id=bufet_1&ref=bufet).

Departement [departmá]

Tab. 35: výskyt tvarů přejatého apeltiva *departement* v korpusu

	korpus SYN2010			korpus SYN2010	
Nsg.	departement	22	Npl.	departementy	6
Gsg.	departementu	21	Gpl.	departementů	18
Dsg.	departementu	2	Dpl.	departemantům (SYN2009PUB)	1
Asg.	departement	1	Apl.	departementy	2
Vsg.	x		Vpl.	x	
Lsg.	departementu	42	Lpl.	departementech	4
Isg.	departementem	7	Ipl.	departementy (SYN2009PUB)	3

Tab. 36: výskyt tvarů přejatého apeltiva *departement* na Googlu

Departement		172 000
Gsg.	„u departement“/„u departementu“	0/168
Dsg.	„k departement“/„k departementu“	4/119
Lsg.	„v departement“/„v departementu“/„v departementě“	30/233/0
Isg.	„s departement“/„s departementem“	497/342
Npl.	„ta departement“/„ty departementy“	0/5
Gpl.	„u těch departement“/„u departementů“	0/2
Dpl.	„k těm departement“/„k departementům“	0/3
Apl.	„pro ta departement“/„pro ty departementy“	0/667
Lpl.	„o těch departement“/„o departementech“	0/5
Ipl.	„s těmi departement“/„s departementy“	0/384

Korpusový vyhledávač Bonito nalez všechny tvary singulárové i plurálové v deklinované podobě. Ke všem tvarům apeltiv byla náležitě připojena deklinační koncovka vzoru HRAD. Internetové šetření ve vyhledávači Googlu odhalilo stejnou tendenci, která se odlišuje několika výjimkami. Tvary dativu a lokálu singuláru byly nalezeny i v nedeklinované podobě, tyto nedeklinované tvary jsou v menšině a svým výskytem nepřevyšují výskyt tvarů deklinovaných. Naopak u instrumentálu singuláru dominuje tvar nedeklinovaný *s departement* nad tvarem deklinovaný *s departementem*.

Enjambement [anžambmá]

Tab. 37: výskyt tvarů přejatého apelativa *enjambement* v korpusu

	korpus SYN2010			korpus SYN2010	
Nsg.	enjambement (SYN)	4	Npl.	x	
Gsg.	enjambementu (SYN)	2	Gpl.	x	
Dsg.	enjambementu (SYN)	1	Dpl.	x	
Asg.	x		Apl.	x	
Vsg.	x		Vpl.	x	
Lsg.	x		Lpl.	x	
Isg.	x		Ipl.	x	

Tab. 38: výskyt tvarů přejatého apelativa *enjambement* na Googlu

Enjambement 2630		
Gsg.	„u enjambement“/„u enjambementu“	0/0
Dsg.	„k enjambement“/„k enjambementu“	4/0
Lsg.	„v enjambement“/„v enjambementu“/„v enjambementě“	2/0/0
Isg.	„s enjambement“/„s enjambementem“	3/3
Npl.	„ta enjambement“/„ty enjambementy“	0/0
Gpl.	„u těch enjambement“/„u enjambementů“	0/0
Dpl.	„k těm enjambement“/„k enjambementům“	0/1
Apl.	„pro ta enjambement“/„pro ty enjambementy“	0/0
Lpl.	„o těch enjambement“/„o enjambementech“	0/0
Ipl.	„s těmi enjambement“/„s enjambementy“	0/2

V databázi korpusu bylo nalezeno pouze malé množství tvarů, konkrétně se jedná o nominativ, genitiv a dativ singuláru. Tvary genitivu a dativu se v korpusu vyskytují pouze v deklinované podobě, kde k tvarotvornému základu je připojena koncovka vzoru HRAD. Žádné další singulárové a plurálové tvary nebyly nalezeny.

Nepatrné množství výskytů přejatého apelativa bylo nalezeno i na internetovém vyhledávači Googlu. U tvarů dativu a lokálu singuláru byly nalezeny pouze nesklonné varianty tohoto substantiva. Dále internet ukazuje vyrovnaný počet nálezů pro deklinované a nedeklinované tvary instrumentálu singuláru. Plurálový tvar je pak zaznamenán v dativu, jedná se o deklinovanou

podobu k *enjambementům*. Další deklinovaná podoba se vyskytla v instrumentálu plurálu. Deklinované plurálové tvary získávají k finále tvarotvorného základu koncovky vzoru HRAD.

Při doslovném vyhledávání internet odhalil výskyt i dalších deklinovaných tvarů jako *enjambementu* (258), *enjambementem* (9), *enjambementě* (1), *enjambementů* (10), *enjambementům* (3), *enjambementech* (2), *enjambementy* (120). Při experimentálním zadání vyslovované podoby [anžambmá] bylo nalezeno celkem 134 výskytů, ve spojení s předložkami se tvar najít nepodařilo.

Gouvernement [governmá]

Tab. 39: výskyt tvarů přejatého apelativa *gouvernement* v korpusu

	korpus SYN2010			korpus SYN2010	
Nsg.	gouvernement	1	Npl.	x	
Gsg.	gouvernementu	5	Gpl.	gouvernementů	1
Dsg.	gouvernementu	1	Dpl.	x	
Asg.	gouvernement	1	Apl.	x	
Vsg.	x		Vpl.	x	
Lsg.	gouvernementu	7	Lpl.	x	
Isg.	x		Ipl.	x	

Tab. 40: výskyt tvarů přejatého apelativa *gouvernement* na Googlu

Gouvernement 67 500		
Gsg.	„u gouvernement“/„u gouvernementu“	0/0
Dsg.	„k gouvernement“/„k gouvernementu“	4/0
Lsg.	„v gouvernement“/„v gouvernementu“/„v gouvernementě“	18/65/0
Isg.	„s gouvernement“/„s gouvernementem“	48/1
Npl.	„ta gouvernement“/„ty gouvernementy“	0/0
Gpl.	„u těch gouvernement“/„u gouvernementů“	0/0
Dpl.	„k těm gouvernement“/„k gouvernementům“	0/0
Apl.	„pro ta gouvernement“/„pro ty gouvernementy“	0/0
Lpl.	„o těch gouvernement“/„o gouvernementech“	0/0
Ipl.	„s těmi gouvernement“/„s gouvernementy“	0/0

Singulárové tvary přejatého apelativa *gouvernement* se v korpusu vyskytují pouze ve své deklinované podobě. K základu slovního tvaru jsou systémově připojovány deklinační koncovky vzoru HRAD, jak dokládají homonymní tvary *gouvernement* (Nsg., Asg.) a *gouvernementu* (Gsg., Dsg, a Lsg.). Plurálový tvar byl nalezen v korpusu pouze jeden, jedná se o tvar genitivu plurálu *gouvernementů*. Koncovku lze přisoudit opět k deklinačnímu typu neživotných maskulin a vzoru HRAD.

V internetových textech byly dohledány pouze tvary singulárové, dativ, lokál a instrumentál. Tvary v dativu singuláru našel vyhledávač Google v nedeklinované podobě. U lokálu singuláru se vyskytují tvary deklinované i nedeklinované, deklinované výskyty v *gouvernementu* však několikanásobně převažují. Opačná situace nastává u tvarů apelativa v instrumentálu singuláru, kde naprosto převládá tvar nedeklinovaný. Plurálové tvary se ve spojení s předložkou nepodařilo nalézt.

Doslovné vyhledávání jednotlivých tvarů dopadlo následovně: *gouvernementem* (640), *gouvernementy* (7 750), *gouvernementů* (14). Experimentální doslovné vyhledávání potvrzuje přijímání náležité deklinační koncovky vzoru HRAD k tvarotvornému základu přejatého apelativa. Dále byla experimentálně zadána vyslovovaná podoba [governmá], která byla nalezena v 90 případech, ve spojení s předložkami se vyslovovaný tvar nalézt nepodařilo.

4.2.3 Substantiva zakončená na výslovnost **-[í]**

Do skupiny jsou zařazeny přejatá apelativa *revue*, *teepee* a *hippie*. Tato substantiva jsou ve své psané podobě zakončená vokálem -e. Ve výslovnostní podobě se pak uplatňuje vokál **-[í]**. U apelativa *revue* dochází ke kolísání dvou rodů, nesklonného neutra a sklonného feminina, v případě sklonění jsou přibírány deklinační koncovky ženského rodu, konkrétně vzoru RŮŽE. K přejatému apelativu *teepee* uvádí *Internetová jazyková příručka* možnost psaní tří podob, a to *teepee*, *tepee* a *týpí*.³²

³² Internetová jazyková příručka UJČ AV, heslo „teepee“ [online, cit. 22. 2. 2013], dostupné z www: <http://prirucka.ujc.cas.cz/?slovo=tepee&Hledej=Hledej>.

Revue [reví]

Tab. 41: výskyt tvarů přejatého apelativa *revue* v korpusu

	korpus SYN2010			korpus SYN2010	
Nsg.	revue	191	Npl.	revue	3
Gsg.	revue	169	Gpl.	revuí	17
Dsg.	revui	3	Dpl.	revuím (SYN)	4
Asg.	revui	55	Apl.	revue	8
Vsg.	x		Vpl.	x	
Lsg.	revui	51	Lpl.	revuích	6
Isg.	revuí	9	Ipl.	revuemi (SYN)	3

Tab. 42: výskyt tvarů přejatého apelativa *revue* na Googlu

Revue		3 860 000
Dsg.	„k revue“/„k revui“	1 050/98
Asg.	„pro revue“/„pro revui“	9 650/463
Lsg.	„o revue“/„o revuí“	1 210/1 400
Isg.	„s revue“/„s revuí“	35 200/2 720
Npl.	„ta revue“/„ty revue“	154/48
Gpl.	„do těch revue“/„do revuí“	1/32
Dpl.	„k těm revue“/„k revuím“	0/15
Lpl.	„o těch revue“/„o revuích“	0/2
Ipl.	„s těmi revue“/„s revuemi“	0/8

Korpusové vyhledávání dokládá, že singulárové paradigma je výhradně skloňováno podle deklinačního typu feminin zakončených v nominativu singuláru na -e, reprezentovaných vzorem RŮŽE. Dochází zde k odtržení finály tvarotvorného základu -e, které je nahrazeno příslušnými deklinačními koncovkami zmíněného vzoru RŮŽE. Zajímavé je srovnání s *Internetovou jazykovou příručkou*, která pro akuzativ singuláru doporučuje tvar *revue*, avšak v korpusu bylo nalezen pouze tvar *revui*.³³ Stejně deklinační koncovky apelativum

³³ Internetová jazyková příručka UJČ AV, heslo „revue“ [online, cit. 24. 2. 2013], dostupné z www: <http://prirucka.ujc.cas.cz/?slovo=revue&Hledej=Hledej>.

získává i v plurálních tvarech, kde se nevyskytují nesklonné varianty tohoto substantiva.

Internetový vyhledávač Google našel v přístupných textech singulárové tvary přejatého apelativa jak v podobě deklinované, tak v podobě nedeklinované. Zde naopak převažuje tendence k užívání nesklonné podoby apelativa na rozdíl od výsledků v korpusu, množství nálezů nesklonné podoby mnohonásobně převyšuje nálezy podob sklonných. Výjimku tvoří lokál singuláru, kde převažuje deklinovaná varianta. U plurálních tvarů vesměs lze konstatovat, že vyskytují v deklinovaných podobách podle vzoru RŮŽE. Odchyłka je pouze ve tvaru nominativu plurálu *ta revue*, zde může být počet nálezů zkreslen skutečností, že je tvar homonymní, a sice s deklinovaným tvarem nominativu singuláru náležejícímu k femininům.

I u tohoto přejatého apelativa byla experimentálně zadána do internetového vyhledávače vyslovovaná podoba [reví]. Byl nalezen tvar *do reví* (635), počet nálezů byl ovlivněn výskytem varianty *do reví*. U ostatní tvarů zadaných s předložkou nebyl žádný relevantní výskyt potvrzen.

Hippie [hipí]

Tab. 43: výskyt tvarů přejatého apelativ *hippie* v korpusu

	korpus SYN2010			korpus SYN2010	
Nsg.	hippie	26	Npl.	hippie/hippiové (SYN2009PUB)	8/1
Gsg.	hippie/hippieho (SYN)	142/9	Gpl.	hippie/hippiů (SYN)	3/2
Dsg.	hippie/hippiemu (SYN)	4/1	Dpl.	hippie	1
Asg.	hippie/hippieho (SYN)	15/5	Apl.	hippie	2
Vsg.	x		Vpl.	x	
Lsg.	hippie (SYN)	2	Lpl.	hippie	2
Isg.	hippie/hippiem	1/1	Ipl.	hippie (SYN2009PUB)	2

Tab. 44: výskyt tvarů přejatého apelativa *hippie* na Googlu

Hippie 327 000		
Gsg.	„u hippie"/"u hippieho"/„u hippiho“	69/2/1
Dsg.	„k hippie“/„k hippiemu“/„k hippimu“/„k hippi“/„k hippiovi“	2 180/1/3/5/3
Asg.	„pro hippie"/"pro hippieho"/„pro hippiho“	1 250/6/0
Lsg.	„o hippie“/„o hippiem“/„o hippim“/„o hippi“/„o hippiovi“	672/1/0/171/6
Isg.	„s hippie“/„s hippiem“/„s hippim“	2 450/61/5
Npl.	„ti hippie“/„hippieové“/„hippievé“/„hippies“	52/6/119/261
Gpl.	„u těch hippie“/„u hippiech“/„u hippieů“/„u těch hippie“	0/0/0/4
Dpl.	„k těm hippie“/„k hippiem“/„k hippieům“/„k těm hippies“	0/0/1/8
Apl.	„pro ty hippie“/„pro hippies“	0/0
Lpl.	„o těch hippie“/„o hippích“/„o hippieích“/„o těch hippie“	0/0/7/3
Ipl.	„s těmi hippie“/„s hippiei“/„s hippiem“/„s těmi hippie“	3/0/0/4000

Životné maskulinum *hippie* bylo v korpusu vyhledáno převážně v nedeklinovaných tvarech. Singulárové tvary genitivu, dativu, akuzativu a instrumentálu dokládají výskyt i pronominální deklinace. U instrumentálu singuláru lze uvažovat i o připojení deklinační koncovky podle vzoru MUŽ a přesné určení lze vyvodit pouze podle uživatelské výslovnosti buď [hipím], nebo [hipíjem]. Vyrovnaný výskyt deklinovaných a nedeklinovaných tvarů je pouze u instrumentálu singuláru, u ostatních tvarů dominuje tvar v nesklonné podobě, vysoký výskyt je zejména u genitivu singuláru. U plurálových tvarů rovněž dominují tvary nesklonné. Pouze nominativ a genitiv plurálu dokládá tvary deklinované, a to podle vzoru MUŽ.

Internetové nálezy nám poskytují poměrné rozmanité tvary. Genitiv singuláru je doložen třemi typy výskytu. Nejčtenější je varianta nesklonná, další tvar *u hippieho* se přizpůsobuje pronominální flexi, stejně jako poslední tvar *u hippiho*, kde došlo k odstranění délky vokálu psaného v anglickém pravopisu digrafem *-ie* a připojení pronominální koncovky. U dativu singuláru dokládá internet opět nejvyšší počet nesklonných tvarů, dále se vyskytují tvary podléhající pronominální deklinaci ve dvou podobách, *k hippiemu* a *k hippimu*, doloženy jsou i tvary podléhající deklinaci podle vzoru MUŽ, a to opět ve dvou variantách, *k hippi* a *k hippiovi*. Akuzativ singuláru má doloženy výskyty tvaru nesklonného a tvaru deklinovaného podle pronominální flexe, i v tomto případě jasně dominuje

tvar nesklonný. U lokálu singuláru lze zaznamenat homonymní tvary společné s dativem singuláru, jako u ostatních pádů je nejvyšší výskyt nedeklinovaného tvaru, za povšimnutí stojí i nemalý výskyt tvaru o *hippi*. I instrumentál singuláru byl nalezen nejčastěji v nesklonné podobě, dále byl nalezen tvar s *hippim*, který odpovídá pronominální deklinaci. Tvar s *hippiem*, k jehož tvarotvornému základu je připojena deklinační koncovka -em podle vzoru MUŽ, samozřejmě za předpokladu, že splynula s finálou tvarotvorného základu -e a výslovnost je [hipíjem]. U plurálových tvarů dominuje ve všech pádech tvar *hippies*, který je nesklonný. Nominativ plurálu užívá i tvar *hippiové*, kde dochází k připojení deklinační koncovky podle vzoru MUŽ. Náležitou deklinační koncovku vzoru MUŽ lze najít i u tvarů dativu a lokálu plurálu, počet výskytů je však zanedbatelný.

Teepee/tepee/týpí

Tab. 45: výskyt tvarů přejatého apelativa *týpí* v korpusu³⁴

	korpus SYN2010			korpus SYN2010	
Nsg.	tepee/týpí	3/2	Npl.	týpí	2
Gsg.	tepee/týpí	4/7	Gpl.	tepee	1
Dsg.	týpí (SYN)	4	Dpl.	x	
Asg.	tepee/týpí	1/3	Apl.	tepee/týpí (SYN2009PUB)	2/22
Vsg.	x		Vpl.	x	
Lsg.	tepee/týpí	1/7	Lpl.	tepee/týpí (SYN2009PUB)	3/5
Isg.	týpí	2	Ipl.	tepee/týpí (SYN2009PUB)	4/7

³⁴ Při zadání psaných podob *teepee* a *tepee* do zřetěženého dotazu při korpusovém vyhledávání nebyly tyto podoby nalezeny. Až při zadání počeštěné podoby *týpí* do vyhledávacího dotazu byly nalezeny psané podoby *týpí* a *tepee*. Podoba *teepee* se v korpusu nevyskytuje.

Tab. 46 výskyt podob přejatého apelativa *teepee/teepee/týpí* na Googlu

Teepee/Tepee/ Týpí		153 000/747 000/69 300
Gsg.	„u teepee/teepee/týpí“/„u teepeeho/teepeeho/týpího“	544/4/231/4/4/0
Dsg.	„k teepee/teepee/týpí“/„k teepeemu/teepeemu/týpímu“	1220/6/1560/2/0/0
Lsg.	„o teepee/teepee/týpí“/„o teepeem/teepeem/týpím“	156/9/270/0/0/0
Isg.	„s teepee/teepee/týpí“/„s teepeem/teepeem/týpím“	298/39/456/129/484/103
Gpl.	„u těch teepee/teepee/týpí“/„u teepeeč/teepeeč/týpíč“	0/0/1/0/0/0
Dpl.	„k těm teepee/teepee/týpí“/„k teepeem/teepeem/týpím“	0/0/0/0/0/6
Apl.	„pro ta teepee/teepee/týpí“/„pro týpie“	1/0/0/0
Lpl.	„o těch teepee/teepee/týpí“/„o teepeeč/teepeeč/týpíč“	0/0/0/0/0/0
Ipl.	„s těmi teepee/teepee/týpí“/„s teepeemi/teepeemi/týpími“	1/0/0/1/0/3

Korpusové nálezy přejatého apelativa *teepee/týpí* dokládají nesklonnost substantiva v singulárových i plurálových tvarech. V tomto případě však můžeme alespoň porovnat výskyt podoby psané s výskyty podoby „počeštěné“, vyslovované. U singulárových tvarů, až na nominativ, převažuje výslovnostní podoba apelativa. Stejně zjištění lze konstatovat i u tvarů plurálových, opět na jedinou výjimku, a sice genitiv plurálu, kde se vyskytuje pouze podoba *teepee*.

Do internetového vyhledávače Googlu byla experimentálně zadána pro deklinované tvary náležitá pronominální koncovka k jednotlivým pádům. Internetový výzkum u singulárových tvarů genitivu, dativu a lokálu ukazuje jasnou dominanci nedeklinovaných apelativ. U genitivu singuláru dominuje psaná varianta u *teepeeho*, kdežto u dativu a lokálu singuláru je nejvyšší počet nálezů zaznamenán shodně u tvaru, který reflektuje výslovnostní podobu *týpí* s náležitou předložkou pro daný pád. Zajímavé výsledky přináší nálezy instrumentálu singuláru. Nedeklinované psané podoby *s teepee* a *s týpí* mají vyšší počet nálezů než jejich deklinované varianty, ale instrumentál singuláru *s tepeem* mnohonásobně převyšuje svou nedeklinovanou variantu. U plurálových tvarů apelativ byly nalezeny deklinované varianty jako *k týpím*, *s teepeemi* a *s týpími*, množství nálezů je však zanedbatelné.

Experimentálně bylo zadáno do Googlu i doslovné vyhledávání vyslovované podoby *týpí*. Bylo nalezeno „*týpím*“ (11 500), „*týpíč*“ (2 160), „*týpími*“ (184).

4.2.4 Substantiva zakončená na výslovnost -[ú]

Pro tuto skupinu byla zvolena přejatá apelativa *interview* a *voodoo*. Obě substantiva mají svou psanou podobu zakončenu odlišně od podoby výslovnostní, které reflektuje na konci slovního tvaru foném -[ú]. U přejatého apelativa *interview* dochází ke kolísání rodů, buď se jedná o neutrum, nebo neživotné maskulinum, a to v závislosti na užití vyslovované nebo psané podoby substantiva. K tvarotvornému základu psané podoby se pak připojují koncovky mužského rodu vzor HRAD. U přejatého apelativa *voodoo* uvádí *Internetová jazyková příručka* i možnost užití „počeštěné“ varianty *vúdu*.³⁵

Interview [intervjú]

Tab. 47: výskyt tvarů přejatého apelativa *interview* v korpusu

	korpus SYN2010			korpus SYN2010	
Nsg.	interview	153	Npl.	interview/interviewy	15/1
Gsg.	interview/interviewu	101/1	Gpl.	interview/interviewů	21/6
Dsg.	interview/interviewu	4/1	Dpl.	interview	3
Asg.	interview	196	Apl.	interview/interviewy	13/4
Vsg.	x		Vpl.	x	
Lsg.	interview/interviewu	156/7	Lpl.	interview/interviewech	7/3
Isg.	interview/interviewem	27/4	Ipl.	interview	1

³⁵ Internetová jazyková příručka UJČ AV, heslo „voodoo“ [online, cit. 27. 2. 2013], dostupné z www: <http://prirucka.ujc.cas.cz/?slovo=voodoo&Hledej=Hledej>.

Tab. 48: výskyt tvarů přejatého apelativa *interview* na Googlu

Interview 2 520 000		
Gsg.	„u interview“/„u interviewu“	3 720/41
Dsg.	„k interview“/„k interviewu“	7 280/40
Lsg.	„o interview“/„o interviewu“	7 360/227
Isg.	„s interview“/„s interviewem“	7 600/25
Npl.	„ta interview“/„ty interviewy“	1 820/6
Gpl.	„u těch interview“/„u interviewů“	4/0
Dpl.	„k těm interview“/„k interviewům“	2/4
Apl.	„pro ta interview“/„pro ty interviewy“	0/2
Lpl.	„o těch interview“/„o interviewech“	1/8
Ipl.	„s těmi interview“/„s interviewy“	0/52

Singulárové tvary přejatého apelativa *interview* vyhledané korpusem dokládají tendenci substantivum nesklouňovat, což dokazuje právě množství těchto tvarů ve srovnání s tvary skloňovanými. Tvary deklinované k finále svého tvarotvorného základu připojují deklinační koncovky mužského vzoru HRAD. Stejná tendence se projevuje i u tvarů plurálových, ovšem už nikoliv v tak markantně nerovném poměru jako u tvarů singulárových.

Internetový vyhledávač našel, stejně jako korpusový vyhledávač, vysoké množství nedeklinovaných singulárových tvarů a tvary deklinované, které jsou ve výrazné menšině. Za povšimnutí stojí tvar lokálu singuláru, jenž mezi deklinovanými tvary zaznamenává nejvyšší výskyt. Dále je překvapivý nízký počet nálezů instrumentálu singuláru *s interviewem*. U plurálových tvarů dominuje v nominativu nesklonná podoba přejatého apelativa. Genitiv plurálu byl nalezen pouze v nesklonné variantě. U tvarů dativu, akuzativu, lokálu a instrumentálu plurálu převažuje výskyt deklinovaných tvarů přejatého apelativa *interview*. Ve srovnání se všemi deklinovanými plurálovými tvary je zaznamenán poměrně vysoký nález tvarů v instrumentálu plurálu.

Voodoo [vúdú]

Tab. 49: výskyt tvarů přejatého apelativa *voodoo* v korpusu

	korpus SYN2010			korpus SYN2010	
Nsg.	voodoo/vúdú	27/15	Npl.	vúdú	2
Gsg.	voodoo/vúdú	15/32	Gpl.	vúdú	2
Dsg.	vúdú	1	Dpl.	x	
Asg.	voodoo/vúdú	13/6	Apl.	voodoo	1
Vsg.	x		Vpl.	x	
Lsg.	voodoo/vúdú	3/2	Lpl.	voodoo	1
Isg.	voodoo/vúdú	4/5	Ipl.	x	

Tab. 50: výskyt tvarů přejatého apelativa *voodoo/vúdú* na Googlu³⁶

Voodoo/ Vúdú 937 000/37 900		
Gsg.	„bez voodoo/vúdú“	111/0
Dsg.	„k voodoo/vúdú“	2 420/376
Asg.	„pro voodoo/vúdú“	1 170/115
Lsg.	„o voodoo/vúdú“/“o voodoo/vúdú“	2 190/2 110/3/0
Isg.	„s voodoo/vúdú“/“s voodooem/vúdúem“/“s voodooom/vúdúom“	6 440/688/14/0/3/0
Npl.	„ta voodoo/vúdú“	0/0
Gpl.	„bez těch voodoo/vúdú“	0/0
Dpl.	„k těm voodoo/vúdú“	1/0
Apl.	„pro ta voodoo/vúdú“/“pro voodooa/vúdúa“	0/0/3/0
Lpl.	„o těch voodoo/vúdú“	0/0
Ipl.	„s těmi voodoo/vúdú“	0/0

Korpusové vyhledávání zaznamenalo nález singulárových i plurálových tvarů pouze v nedeklinované podobě. Lze porovnat četnost výskytů přejatého apelativa v původní psané podobě a v podobě vyslovované. Pro nominativ a dativ singuláru převažuje výskyt nesklonné psané podoby téměř o polovinu oproti vyslovované variantě. Opačná situace těchto nálezů se objevuje v genitivu

³⁶ K tvarotvornému základu přejatého apelativa *voodoo/vúdú* byly experimentálně připojovány náležitě koncovky neuter, vzory MĚSTO a MOŘE, dále koncovky pronominální, do tabulky jsou pro lepší přehlednost zaznamenány pouze deklinované tvary, včetně svých variant, které se na Googlu vyskytly.

singuláru. U lokálu a instrumentálu singuláru lze považovat výskyt variant za vyrovnaný. U plurálních tvarů nominativu a genitivu byla nalezena pouze podoba *vídú* a u akuzativu a lokálu pouze podoba *voodoo*.

V internetových textech převažuje výskyt nesklonných variant *voodoo* nad *vídú*. V lokálu a instrumentálu singuláru a v akuzativu plurálu byly nalezeny tvary, kde se k finále tvarotvorného základu *voodoo* připojují náležité koncovky vzoru MĚSTO. Dále byl zaznamenán tvar *s voodooom*, který nese pronominální koncovku. Tyto tvary byly nalezeny pouze ve velmi malém množství.

4.2.5 Shrnutí

Přejatá apelativa, která mají svou vyslovovanou podobu zakončenou na *-[é]*, lze podle korpusového šetření, v případě substantiva *bufet*, vyhodnotit jako již plně adaptované, protože se ve výsledcích vyhledávání neobjevil žádný nedeklinovaný tvar. I v internetových textech jednoznačně převažují deklinované varianty, jejichž deklinační koncovky pocházejí z deklinačního typu maskulin vzor HRAD. U dalšího přejatého apelativa *foyer* se podle korpusového šetření vyskytují deklinované i nedeklinované tvary substantiva, v několika případech počet deklinovaných tvarů převyšuje počet nedeklinovaných (Gsg, Dsg., Lsg., Npl., Ipl.). Internetové šetření ukazuje, že u plurálních tvarů má převahu deklinovaná varianta nad nedeklinovanou a v singulárních tvarech převažuje spíše nedeklinovaná varianta nad deklinovanou. Přesto lze z výsledků usuzovat na pozvolnou tendenci k adaptaci tohoto apelativa do českého deklinačního systému, kde ke svému tvarotvornému základu přibírá koncovky vzoru HRAD.

U přejatých substantiv zakončených ve výslovnosti na *-[á]*, lze podle korpusového šetření konstatovat, že se vyskytují pouze v deklinovaných tvarech a jsou plně adaptována do českého deklinačního systému. Apelativa ke svému tvarotvornému základu přibírají deklinační koncovky ze vzoru HRAD. V internetových textech byly sice zaznamenány i nedeklinované tvary, pouze v instrumentálu singuláru byl výskyt těchto tvarů vyšší, ale počet jejich nálezů je zanedbatelný.

Další skupina jsou přejatá apelativa končící ve výslovnosti na -[í]. U přejatého substantiva *revue* podle korpusového šetření v celém paradigmatu dochází k deklinace prostřednictvím deklinační koncovky od vzoru RŮŽE, nesklonné podoby se nevyskytují vůbec. U internetových textů převažuje výskyt deklinované varianty u plurálních tvarů, u singulárních tvarů stále převažují varianty nedeklinované. Přesto je možné tvrdit, že je zde tendence adaptovat apelativum do českého deklinačního systému. U přejatých apelativ *hippie* a *teepee* v celém korpusovém paradigmatu převažují tvary nesklonné. U apelativa *hippie* podle internetového šetření nejčastěji dochází k deklinaci podle vzoru MUŽ, a také k pronominální deklinaci, počet deklinovaných výskytů je však poměrně malý, a proto nelze ještě usuzovat na tendenci. Stejně lze hodnotit i přejaté apelativum *teepee*, projevy pronominální deklinace se vyskytly pouze u několika tvarů v poměrně malém počtu nálezů, nejvyšší počet je zaznamenán u instrumentálu singuláru.

Přejatá apelativa zakončená ve výslovnosti na -[ú], *interview* a *voodoo*, mají podle korpusové šetření tendenci zůstat spíše v nesklonné podobě. Podle internetového výzkumu se deklinované tvary objevují pouze ve velmi malém množství, což potvrzuje tendenci substantiv k nesklonnosti.

4.3 Indeklinabilia

4.3.1 Substantiva zakončená na -ó

Přejatá apelativa, neutra, zakončená ve svém tvarotvorném základu na -ó, *tabló*, *byró*, *plató* a *šapitó*, se mohla podle *Mluvnice češtiny 2*, adaptovat do českého deklinačního systému tím, že ztratila vokalickou kvantitu finály tvarotvorného základu. V takovém případě by přejatá neutra převzala deklinační koncovky vzoru MĚSTO.

Tabl^o/tablo

Tab. 51: výskyt tvarů přejatého apelativa *tabl^o/tablo* v korpusu

	korpus SYN2010			korpus syn2010	
Nsg.	tabl ^o /tablo (SYN2009PUB)	5/422	Npl.	tabl ^o /tabla	0/5
Gsg.	tabl ^o /tabla	0/9	Gpl.	tabl ^o /tabel (SYN2009PUB)	1/65
Dsg.	tabl ^o /tablu	0/7	Dpl.	tabl ^o /tablům	0/1
Asg.	tabl ^o /tablo (SYN)	6/462	Apl.	tabl ^o /tabla (SYN2009PUB)	1/95
Vsg.	x		Vpl.	x	
Lsg.	tabl ^o /tablu	0/2	Lpl.	tabl ^o /tablech (SYN2009PUB)	0/28
Isg.	tabl ^o /tablem (SYN2009PUB)	0/33	Ipl.	tabl ^o /tably	0/1

Tab. 52: výskyt tvarů přejatého apelativa *tabl^o/tablo* na Googlu

Tabl^o/tablo	23 500/643 000	
Gsg.	„u tabl ^o “/„u tabla“	8/771
Dsg.	„k tabl ^o “/„k tablu“	12/6 360
Asg.	„pro tabl ^o “/„pro tablo“	14/1 900
Lsg.	„o tabl ^o “/„o tablu“/„o table“	16/1 020/3 800
Isg.	„s tabl ^o “/„s tablem“	8/13 300
Npl.	„ta tabl ^o “/„ta tabla“	0/156
Gpl.	„u těch tabl ^o “/„u tabel“	0/50
Dpl.	„k těm tabl ^o “/„k tablům“	0/3 490
Apl.	„pro ta tabl ^o “/„pro tabla“	0/2 950
Lpl.	„o těch tabl ^o “/„o tablech“	0/288
Ipl.	„s těmi tabl ^o “/„s tably“	0/902

Korpusový vyhledávač Bonito našel jak pro singulárové, tak pro plurálové tvary především deklinované varianty přejatého apelativa *tabl^o*, u něhož zanikla koncová kvantita, a proto je deklinováno podle vzoru MĚSTO. Výjimky tvoří nominativ a akuzativ singuláru, dále genitiv a akuzativ plurálu, u nichž byly nalezeny také nedeklinované tvary, v porovnání s tvary deklinovanými je však jejich výskyt velmi nízký.

Podobnou situaci zaznamenává i internetové šetření na Googlu. Už samotný poměr mezi výskyty tvarů *tabl^o* a *tablo* naznačuje, jak zde situace vypadá. U singulárových tvarů jednoznačně převažuje výskyt deklinovaných

variant. Nejvíce nálezů je zaznamenáno u instrumentálu singuláru, kde je rozdíl nejmarkantnější. Plurálové tvary byly dokonce nalezeny pouze v deklinované podobě.

Šapitó/šapito

Tab. 53: výskyt tvarů přejatého apelativa *šapitó/šapito* v korpusu

	korpus SYN2010			korpus SYN2010	
Nsg.	šapitó/šapito	17/0	Npl.	šapitó/šapita (SYN2009PUB)	12/0
Gsg.	šapitó/šapita (SYN2009PUB)	189/7	Gpl.	šapitó/šapit (SYN2009PUB)	14/1
Dsg.	šapitó/šapitu (SYN2009PUB)	7/0	Dpl.	x	
Asg.	šapitó/šapito (SYN2009PUB)	347/24	Apl.	šapitó/šapita (SYN2009PUB)	17/2
Vsg.	x		Vpl.	x	
Lsg.	šapitó/šapitu (SYN2009PUB)	222/1	Lpl.	šapitó/šapitech (SYN2009PUB)	4/0
Isg.	šapitó/šapitem (SYN2009PUB)	169/6	Ipl.	šapitó/šapity	1/0

Tab. 54: výskyt tvarů přejatého apelativa *šapitó/šapito* na Googlu

Šapitó/šapito 167 000/ 35 300		
Gsg.	"u šapitó"/"u šapita"	205/137
Dsg.	"k šapitó"/"k šapitu"	3 090/5
Asg.	"pro šapitó"/"pro šapito"	558/557
Lsg.	"o šapitó"/"o šapitu"/"o šapitě"	914/0/0
Isg.	"s šapitó"/"s šapitem"	778/4
Npl.	"ta šapitó"/"ta šapita"	1/0
Gpl.	"u těch šapitó"/"u šapit"	0/1
Dpl.	"k těm šapitó"/"k šapitům"	0/2
Apl.	"pro ta šapitó"/"pro šapita"	0/1
Lpl.	"o těch šapitó"/"o šapitech"	0/1
Ipl.	"s těmi šapitó"/"s šapity"	0/0

Singulárové tvary nalezené v korpusu ve všech případech inklinují v jednotlivých pádech k nesklonnosti. V nominativu singuláru byla nalezena pouze varianta nedeklinovaná, stejně tomu bylo i v dativu singuláru. U deklinovaných variant jsou zaznamenány výskyty tvarů ve velmi nízkém počtu, vyšší počet nálezů je zaznamenán pouze u akuzativu singuláru, ale ve srovnání

z jeho nedeklinovanou variantou stále nízký. V plurálových tvarech rovněž převažují nedeklinované varianty apelativa *šapitó*, je však doložen výskyt tvarů genitivu plurálu *šapit* a akuzativu plurálu *šapita*.

Internetový vyhledávač Google v singulárových tvarech také našel větší množství nedeklinovaných variant než deklinovaných. Téměř stejný nález obou tvarů je zaznamenán u akuzativu singuláru. Další poměrně vysoký počet nálezů má i deklinovaná varianta genitivu singuláru. U plurálových tvarů byly zaznamenány pouze tvary deklinované, s výjimkou nominativu, kde byla nalezena varianta nedeklinovaná a instrumentálu, kde nebyl nalezen žádný tvar. U deklinovaných variant dochází k přibírání deklinačních koncovek podle vzoru MĚSTO. Počet nálezů je však ojedinělý.

Byró/byro

Tab. 55: výskyt tvarů přejatého apelativa *byró/byro* v korpusu

	korpus SYN2010			korpus SYN2010	
Nsg.	byró/byro	0/23	Npl.	byró/byra	0/1
Gsg.	byró/byra	0/34	Gpl.	byró/byr (SYN)	0/2
Dsg.	byró/byru	0/5	Dpl.	byró/byrům	0/1
Asg.	byró/byro	0/15	Apl.	byró/byra (SYN)	0/1
Vsg.	x		Vpl.	x	
Lsg.	byró/byru	0/1	Lpl.	x	
Isg.	byró/byrem	0/5	Ipl.	byró/byry	0/1

Tab. 56: výskyt tvarů přejatého apelativa *byró/byro* na Googlu

Byró/ byro 2 550/ 15 600		
Gsg.	„u byró“/„u byra“	6/6
Dsg.	„k byró“/„k byru“	7/80
Asg.	„pro byró“/„pro byro“	10/57
Lsg.	„o byró“/„o byru“	9/2
Isg.	„s byró“/„s byrem“	10/51
Npl.	„ta byró“/„ta byra“	0/2
Gpl.	„u těch byró“/„u byr“	0/68
Dpl.	„k těm byró“/„k byrům“	0/2
Apl.	„pro ta byró“/„pro byra“	0/3
Lpl.	„o těch byró“/„o byrech“	0/0
Ipl.	„s těmi byró“/„s byry“	0/5

V korpusovém vyhledávání se objevily v singuláru i plurálu pouze tvary deklinované. Tyto tvary patří k deklinačnímu typu neuter zakončených v nominativu na -o reprezentovaných vzorem MĚSTO.

Singulárové tvary přejatého apelativa byró byly v internetových textech nalezeny jak v podobě deklinované, tak v podobě nedeklinované. U genitivu singuláru bylo nalezeno stejné množství tvarů obou variant. Až na lokál singuláru, kde výskyt nedeklinované varianty převyšuje výskyt varianty deklinované, převažují varianty deklinované. Plurálové tvary se vyskytují pouze ve svých deklinovaných tvarech a jejich výskyt je téměř zanedbatelný, pouze genitiv plurálu vykazuje vyšší množství výskyt v porovnání s ostatními pády.

Platů/plato

Tab. 57: výskyt tvarů přejatého apelativa *platů/plato* v korpusu

	korpus SYN2010			korpus SYN2010	
Nsg.	platů/plato	12/14	Npl.	platů/plata	0/15
Gsg.	platů/plata	8/16	Gpl.	platů/plat	0/4
Dsg.	platů/platu	1/1	Dpl.	x	
Asg.	platů/plato	16/37	Apl.	platů/plata	0/7
Vsg.	x		Vpl.	x	
Lsg.	platů/platu (SYN2009PUB)	10/2	Lpl.	platů/platech	1/0
Isg.	platů/platem (SYN2009PUB)	2/1	Ipl.	platů (SYN)/platy	1/1

Tab. 58: výskyt tvarů přejatého apelativa *platů/plato* na Gogolu

Platů/plato 27 800/664 000		
Gsg.	„u platů“/„u plata“	5/1 300
Dsg.	„k platů“/„k platu“	20 300/217 000
Asg.	„pro platů“/„pro plato“	1 640/1 640
Lsg.	„o platů“/„o platu“/„o platě“	3 170/90 100/4 580 000
Isg.	„s platů“/„s platem“	27 000/129 000
Npl.	„ta platů“/„ta plata“	0/2 380
Gpl.	„u těch platů“/„u plat“	0/37 500
Dpl.	„k těm platů“/„k platům“	0/18 300
Apl.	„pro ta platů“/„pro plata“	0/3 480
Lpl.	„o těch platů“/„o platech“	0/187 000
Ipl.	„s těmi platů“/„s platy“	0/40 900

Korpusový vyhledávač v singulárovém paradigmatu našel tvary deklinované i nedeklinované. U nominativu, genitivu a akuzativu singuláru převažují deklinované tvary, u lokálu a instrumentálu singuláru převažují tvary nedeklinované. Dativ singuláru dokládá stejný výskyt obou variant. U plurálových tvarů je zaznamenán v nominativu, genitivu a akuzativu výskyt pouze deklinovaných tvarů. V instrumentálu plurálu našel korpus variantu deklinovanou i nedeklinovanou. Pouze v lokálu plurálu byl zaznamenán jeden výskyt varianty

nesklonné. Deklinované tvary opět ke svému tvarotvornému základu přibírají koncovky podle vzoru MĚSTO.

Internetové vyhledávání nelze v tomto případě brát za příliš průkazné, neboť ve většině případů jsou jednotlivé tvary hledaného přejatého apelativa *plató* kontaminovány tvary, jež mají odlišný význam a jsou v některých případech homonymní s hledaným významem. Především se jedná o neživotné maskulinum *plat* deklinované podle vzoru HRAD. Výskyt nedeklinovaného tvaru *plató* je v celém paradigmatu vždy převyšeno tvarem deklinovaným. Poměrně vysoký výskyt nedeklinovaných tvarů je doložen v dativu a instrumentálu singuláru, o poznání nižší je výskyt těchto tvarů v akuzativu a lokálu singuláru a téměř zanedbatelný je nález několika nedeklinovaných tvarů v genitivu singuláru.

4.3.2 Substantiva zakončená na -ú

Iglú

Tab. 59: výskyt tvarů přejatého apelativa *iglú* v korpusu

	korpus SYN2010			korpus SYN2010	
Nsg.	iglú	16	Npl.	iglú	1
Gsg.	iglú	10	Gpl.	iglú	4
Dsg.	iglú	1	Dpl.	iglú	1
Asg.	iglú	7	Apl.	iglú (SYN2009PUB)	13
Vsg.	x		Vpl.	x	
Lsg.	iglú	11	Lpl.	iglú	1
Isg.	iglú	1	Ipl.	iglú (SYN)	2

Tab. 60: výskyt tvarů přejatého apelativa *iglú* na Googlu³⁷

Iglú		85 500
Gsg.	„u iglú“	4680
Dsg.	„k iglú“	1050
Asg.	„pro iglú“	418
Lsg.	„o iglú“	1080
Isg.	„s iglú“	2 220
Npl.	„ta iglú“/„ty iglú“	49/215
Gpl.	„u těch iglú“/„u igel“	1/1
Dpl.	„k těm iglú“	0
Apl.	„pro ta iglú“	0
Lpl.	„o těch iglú“	0
Ipl.	„s těmi iglú“	0

V korpusovém vyhledávači se vyskytují pouze tvary nedeklinované. Pro přejaté apelativum *iglú*, končící na dlouhý vokál v psané podobě, je příznačné, že zůstává nesklonným, protože takové zakončení česká substantiva nemají.

Do internetového vyhledávače byly experimentálně zadávány k tvarotvornému základu apelativa různé deklinační koncovky, jednalo se o deklinační typ neuter podle vzorů MĚSTO a MOŘE, dále deklinační typ maskulin podle vzorů HRAD a STROJ a pronominální deklinační koncovky. U nominativu plurálu dochází ke kolísání rodů mezi neutrem a neživotným maskulinem, jak dokazují nálezy, a dokonce dominují nálezy obsahující tvar neživotného maskulina. Také byl nalezen tvar genitivu plurálu *u igel* (... *jednoho člena, který zůstane u igel...*) deklinovaný podle vzoru MĚSTO, nález je však ojedinělý.

³⁷ Do tabulky jsou zaznačeny pro přehlednost pouze nedeklinované tvary a nalezené deklinované tvary apelativa, což bude platit i pro následující přejatá apelativa.

Ragú

Tab. 61: výskyt tvarů přejatého apelativa *ragú* v korpusu

	korpus SYN2010			korpus SYN2010	
Nsg.	ragú	29	Npl.	ragú (SYN)	3
Gsg.	ragú	16	Gpl.	x	
Dsg.	ragú	2	Dpl.	x	
Asg.	ragú	14	Apl.	ragú (SYN2009PUB)	1
Vsg.	x		Vpl.	x	
Lsg.	ragú	4	Lpl.	x	
Isg.	ragú	8	Ipl.	x	

Tab. 62: výskyt tvarů přejatého apelativa *ragú* na Googlu

Ragú		209 000
Gsg.	„bez ragú“/„bez ragúa“	95/1
Dsg.	„k ragú“	13 700
Asg.	„pro ragú“	328
Lsg.	„o ragú“	128
Isg.	„s ragú“/„s ragúem“	7 130/1
Npl.	„ta ragú“	1
Gpl.	„u těch ragú“	0
Dpl.	„k těm ragú“	0
Apl.	„pro ta ragú“/„pro ragúa“	0/3
Lpl.	„o těch ragú“	0
Ipl.	„s těmi ragú“	0

Korpusové šetření opět prokázalo výskyt pouze tvarů nesklonných. V plurálových tvarech jsou doloženy pouze nominativ a akuzativ v malém množství.

Během internetového vyhledávání byly opět experimentálně a mechanicky připojovány k tvarotvornému základu přejatého apelativa různé deklinační koncovky. Jednalo se o vzory MĚSTO a MOŘE patřící k deklinačnímu typu neuter a HRAD a STROJ, jež náleží k deklinačnímu typu neživotných maskulin, a dále pronominální koncovky. U singulárových tvarů byly nalezeny dva případy

sklonění, a to v genitivu singuláru *bez ragúa* a v instrumentálu singuláru *s ragúem*. Bylo by možné předpokládat, že slovní tvary k finále tvarotvorného základu přibírají deklinační koncovky podle vzoru MĚSTO, avšak v kontextu byly oba tvary psány s velkým písmenem na začátku slova, což znamená, že se jedná o vlastní jméno a v tomto případě jsou přibírány k základu deklinační koncovky životného maskulina podle vzoru PÁN. Stejná situace nastala i u akuzativu plurálu, kde slovní spojení *pro ragúa* je označení vlastního jména.

4.3.3 Substantiva zakončená na -á

Angažmá

Tab. 63: výskyt tvarů přejatého apelativa *angažmá* v korpusu

	korpus SYN2010			korpus SYN2010	
Nsg.	angažmá	249	Npl.	angažmá	8
Gsg.	angažmá	325	Gpl.	angažmá	39
Dsg.	angažmá	72	Dpl.	angažmá	4
Asg.	angažmá	692	Apl.	angažmá	36
Vsg.	x		Vpl.	x	
Lsg.	angažmá	242	Lpl.	angažmá	17
Isg.	angažmá	80	Ipl.	angažmá	2

Tab. 64: výskyt tvarů přejatého apelativa *angažmá* na Googlu

Angažmá 1 440 000		
Gsg.	„bez angažmá“/„bez angažmánu“	54 800/664
Dsg.	„k angažmá“/„k angažmánu“/„k angažmáu“	23 100/16/1
Asg.	„pro angažmá“	10 400
Lsg.	„o angažmá“	34 900
Isg.	„s angažmá“	144 000
Npl.	„ta angažmá“/„ty angažmá“	79/85
Gpl.	„bez těch angažmá“	0
Dpl.	„k těm angažmá“/„k angažmánům“	1/1
Apl.	„pro ta angažmá“	0
Lpl.	„o těch angažmá“	0
Ipl.	„s těmi angažmá“	0

Tvary přejatého apelativa se v korpusu vyskytují pouze v nedeklinované podobě. Zaznamenán byl velký počet nálezů u singulárních tvarů. Do dotazu pro vyhledávání byl experimentálně zadán i tvar *angažmán*. Toto koncové -n je pozůstatkem z původní psané podoby tohoto apelativa *engagement*, ve spisovné češtině se však užívá již výslovnostně i pravopisně adaptovaná podoba s dlouhým zakončením vokálu, která je hodnocena jako neutrum, jak dokládá *Mluvnice češtiny 2* a *Internetová jazyková příručka*.³⁸

V internetových textech byly nalezeny tvary obsahující -n, které se chová jako finála tvarotvorného základu, v takovém případě je apelativum mužského rodu a jsou k ní připojovány deklinační koncovky neživotného maskulina podle vzoru HRAD. Nálezy těchto tvarů jsou zaznamenány u genitivu a dativu singuláru a dativu plurálu, vyskytují se v menšině, nebo v zanedbatelném množství. Kolísání mezi rodem neuter a maskulin je dále doloženo u nominativu plurálu, kde převažuje počet výskytů *ty angažmá*, jenž dokládá užívání v rodu neživotných maskulin. V dativu singuláru byl nalezen tvar *k angažmáu*, zde byla nejspíše k tvarotvornému základu slova přidána koncovka -u podle vzoru MĚSTO.

³⁸ Internetová jazyková příručka UJČ AV, heslo „angažmá“ [online, cit. 2. 3. 2013], dostupné z www: <http://prirucka.ujc.cas.cz/?slovo=anga%C5%BEm%C3%A1&Hledej=Hledej>.

Apartmá/apartmán

Tab. 65: výskyt tvarů přejatého apelativa *apartmá/apartmán* v korpusu

	korpus SYN2010			korpus SYN2010	
Nsg.	apartmá/apartmán	83/34	Npl.	apartmá/apartmány	7/65
Gsg.	apartmá/apartmánu	181/52	Gpl.	apartmá/apartmánů	18/116
Dsg.	apartmá/apartmánu	11/0	Dpl.	apartmá (SYN)/apartmánům	4/1
Asg.	apartmá/apartmán	130/39	Apl.	apartmá/apartmány	4/58
Vsg.	x		Vpl.	x	
Lsg.	apartmá/apartmánu	154/30	Lpl.	apartmá/apartmánech	5/31
Isg.	apartmá/apartmánem	15/2	Ipl.	apartmá (SYN2009PUB)/apartmány	2/29

Tab. 66: výskyt tvarů přejatého apelativa *apartmá/apartmán* na Googlu

Apartmá/apartmán		13 100 000/10 600 000
Gsg.	„u apartmá“/„u apartmánu“	5 250/65 800
Dsg.	„k apartmá“/„k apartmánu“	8 800/20 400
Asg.	„pro apartmá“/„pro apartmán“	16 100/13 600
Lsg.	„o apartmá“/„o apartmánu“	4 180/4 820
Isg.	„s apartmá“/„s apartmánem“	8 250/26 300
Npl.	„ta apartmá“/„ty apartmá“/„ty apartmány“	0/400/5 300
Gpl.	„u těch apartmá“/„u apartmánů“	0/65 800
Dpl.	„k těm apartmá“/„k apartmánům“	1/ 24 500
Apl.	„pro ta apartmá“/„pro ty apartmány“	0/4
Lpl.	„o těch apartmá“/„o apartmánech“	0/7 420
Ipl.	„s těmi apartmá“/„s apartmány“	0/1 010 000

V korpusovém šetření bylo vyhledáváno lemma *apartmá* i *apartmán*, protože *Internetová jazyková příručka*³⁹ uvádí možnost užití obou tvarů. Substantivum *apartmán* si zachovalo finální -n ve svém tvarotvorném základu z původního *appartementt*. Podle *Mluvnice češtiny 2* řadíme toto přejaté apelativum k nesklonným neutřům, přestože by bylo možné zařadit apelativum do skupiny „grafém není totožný s fonémem“. V singulárových tvarech zřetelně

³⁹Internetová jazyková příručka UJČ AV, heslo „apartmá“ [online, cit. 2. 3. 2013], dostupné z www: <http://prirucka.ujc.cas.cz/?slovo=apartm%C3%A1&Hledej=Hledej>.

převažuje nesklonná varianta řazená k neutřům. Naopak je tomu u plurálových tvarů, s výjimkou dativu, zde převažuje varianta *apartmán* s náležitými deklinačními koncovkami mužského rodu podle vzoru HRAD připojenými k tvarotvornému základu slova.

U internetového šetření byly, vedle varianty *apartmán*, zadávány i různé deklinační koncovky k tvarotvornému základu *apartmá*, jednalo se o koncovky neživotných maskulin vzoru HRAD a STROJ, neuter MĚSTO a MOŘE, pronominální koncovky. Z doložených tvarů dominuje v celém paradigmatu varianta *apartmán* s náležitými deklinačními koncovkami podle vzoru HRAD, pouze v akuzativu singuláru bylo nalezeno vyšší množství nedeklinované varianty. Abnormální množství výskytů bylo zaznamenáno u instrumentálu plurálu tvar *s apartmány*. U nominativu plurálu je zajímavé kolísání mezi tvary *ta apartmá* a *ty apartmá*, tedy mezi neutrem a maskulinem, kdy jednoznačně užívanější je tvar odkazující k maskulinům.

4.3.4 Substantiva zakončená na -é

Turné

Tab. 67: výskyt tvarů přejatého apelativa *turné* v korpusu

	korpus SYN2010			korpus SYN2010	
Nsg.	turné	271	Npl.	turné	11
Gsg.	turné	550	Gpl.	turné	32
Dsg.	turné	29	Dpl.	turné	2
Asg.	turné	848	Apl.	turné	43
Vsg.	x		Vpl.	x	
Lsg.	turné	294	Lpl.	turné	21
Isg.	turné	71	Ipl.	turné	2

Tab. 68: výskyt tvarů přejatého apelativa *turné* na Googlu

Turné		3 350 000
Gsg.	„z turné“/„z turného“	66 300/45
Dsg.	„k turné“/„k turnému“	13 600/3
Asg.	„pro turné“	9 240
Lsg.	„o turné“/„o turném“	51 800/90
Isg.	„s turné“/„s turném“	8 140/537
Npl.	„ta turné“/„ty turné“	694/303
Gpl.	„u těch turné“	0
Dpl.	„k těm turné“	3
Apl.	„pro ta turné“	0
Lpl.	„o těch turné“	2
Ipl.	„s těmi turné“/„s turnými“	0/3

Z korpusového šetření vyplývá, že celé paradigma apelativa v korpusových textech zůstává nesklonné.

V internetových textech se již objevují i varianty, které podléhají deklinaci. Konkrétně se jedná o singulárové tvary genitivu, dativu, lokálu a instrumentálu a plurálový tvar instrumentálu. Ve všech případech dochází k připojení pronominální koncovky k tvarotvornému základu slovního tvaru. Nejvyšší počet nálezů deklinovaného tvaru je zaznamenán v instrumentálu singulárů. Při porovnání deklinovaných a nedeklinovaných variant je počet deklinovaných téměř zanedbatelný. V nominativu plurálu bylo objeveno kolísání mezi rodem neuter a maskulinem, popř. femininem. K tvarotvornému základu byly experimentálně mechanicky připojovány i další deklinační koncovky podle vzorů MĚSTO, MOŘE z deklinačního typu neuter a HRAD, STROJ z deklinačního typu maskulin, výskyt takových tvarů byl nulový.

Kupé

Tab. 69: výskyt tvarů přejatého apelativa *kupé* v korpusu

	korpus SYN2010			korpus SYN2010	
Nsg.	kupé	84	Npl.	kupé	8
Gsg.	kupé	234	Gpl.	kupé	16
Dsg.	kupé	6	Dpl.	kupé	1
Asg.	kupé	90	Apl.	kupé	7
Vsg.	x		Vpl.	x	
Lsg.	kupé	140	Lpl.	kupé	4
Isg.	kupé	8	Ipl.	kupé	3

Tab. 70: výskyt tvarů přejatého apelativa *kupé* na Googlu

Kupé		2 920 000
Gsg.	„z kupé“	11 800
Dsg.	„ke kupé“	5 900
Asg.	„pro kupé“	12 000
Lsg.	„v kupé“/„v kupém“	136 000/1
Isg.	„s kupé“/„s kupém“	54 900/5
Npl.	„ta kupé“/„ty kupé“	138/831
Gpl.	„z těch kupé“	3
Dpl.	„k těm kupé“	1
Apl.	„pro ta kupé“	0
Lpl.	„v těch kupé“/„v kupých“	45/1
Ipl.	„s těmi kupé“	0

V korpusových textech byly nalezeny pouze nesklonné tvary přejatého apelativa *kupé*.

I v internetových textech jasně převažují nedeklinované varianty tohoto apelativa, byly však v několika případech nalezeny i tvary deklinované. V lokálu a instrumentálu singuláru a v lokálu plurálu byly nalezeny tvary, které k finále tvarotvorného základu přibírají pronominální deklinační koncovky. V nominativu plurálu opět dochází ke kolísání rodů. Je doloženo dokonce více výskytů užití nenáležitěho tvaru *ty kupé* než náležitě užitěho tvaru *ta kupé*. I k tomuto apelativu

byly experimentálně připojovány různé deklinační koncovky, stejné jako u apelativa *turné*, ale tvary s takovými deklinačními koncovkami nebyly nalezeny.

File

Tab. 71: výskyt tvarů přejatého apelativa *file* v korpusu

	korpus SYN2010			korpus SYN2010	
Nsg.	file	36	Npl.	file (SYN2009PUB)	8
Gsg.	file	53	Gpl.	file (SYN2009PUB)	3
Dsg.	file	1	Dpl.	x	
Asg.	file	52	Apl.	file	1
Vsg.	x		Vpl.	x	
Lsg.	file	1	Lpl.	x	
Isg.	file	3	Ipl.	x	

Tab. 72: výskyt tvarů přejatého apelativa *file* na Googlu

File	424 000	
Gsg.	„z file“	126
Dsg.	„k file“	385
Asg.	„pro file“	381
Lsg.	„o file“/„o filem“	695/1
Isg.	„s file“/„s filem“	3 480/369
Npl.	„ta file“/„ty file“	215/9
Gpl.	„z těch file“	0
Dpl.	„k těm file“	0
Apl.	„pro ta file“	0
Lpl.	„o těch file“/„o filech“	0/3
Ipl.	„s těmi file“	0

Korpusový vyhledávač Bonito dokládá výskyt nesklonných tvarů přejatého apelativa *file* ve všech nálezech.

Zřetelnou převahu nedeklinovaných tvarů dokládá i internetový vyhledávač Google. Zároveň však odhalil i výskyt tvarů deklinovaných, a to v lokálu a instrumentálu singuláru a v lokálu plurálu. Tvarotvorný základ apelativa přijal v těchto pádech pronominální koncovku. Nominativ plurálu dokládá v několika

případech nenáležité užití tohoto přejatého apelativa, které se projevuje kolísáním v rodu. Kromě pronominálních koncovek byly mechanicky připojovány i jiné deklinační koncovky a experimentálně vyhledávány na Googlu, např. neživotné maskulina vzorů HRAD a STROJ, neutra podle vzorů MĚSTO a MOŘE.

Klišé

Tab. 73: výskyt tvarů přejatého apelativa *klišé* v korpusu

	korpus SYN2010			korpus SYN2010	
Nsg.	klišé	203	Npl.	klišé	50
Gsg.	klišé	87	Gpl.	klišé	86
Dsg.	klišé	14	Dpl.	klišé	11
Asg.	klišé	100	Apl.	klišé	60
Vsg.	x		Vpl.	x	
Lsg.	klišé	13	Lpl.	klišé	4
Isg.	klišé	49	Ipl.	klišé	17

Tab. 74: výskyt tvarů přejatého apelativa *klišé* na Googlu

Klišé	872 000
Gsg.	„bez klišé“/„klišete“ 17 300/2
Dsg.	„ke klišé“ 5 150
Asg.	„pro klišé“ 433
Lsg.	„o klišé“/„klišeti“ 3 780/1
Isg.	„s klišé“/„s klišém“/„klišetem“ 11 900/4/10
Npl.	„ta klišé“/„ty klišé“/„klišata“ 5 300/4 670/1 420
Gpl.	„z těch klišé“/„klišat“ 140/264
Dpl.	„k těm klišé“/„klišatům“ 127/4
Apl.	„pro ta klišé“ 2
Lpl.	„o těch klišé“/„o klišech“/„klišatech“ 7/5/4
Ipl.	„s těmi klišé“/„s klišemi“/„klišaty“ 454/4/29

Nález pouze nedeklinovaných tvarů přejatého apelativa *klišé* potvrdilo korpusové šetření ve všech pádech.

I v internetovém šetření byly nalezeny ve všech pádech tvary nedeklinované. Byl však zaznamenán i výskyt několika tvarů, které podléhaly pronominální deklinaci, jedná se o instrumentál singuláru, dále lokál a instrumentál plurálu, nálezy jsou ale ojedinělé. Dále byly doloženy tvary, jenž ke svému tvarotvornému základu, po odstranění finály -é, připojují deklinační koncovky vzoru KUŘE spolu s kmenotvornou příponou -et-/-at-. Nejčtenější je výskyt takového tvaru v nominativu plurálu *klišata*. Nominativ plurálu se i v tomto případě užívá velmi často v nenáležitém spojení *ty klišé*. I u přejatého apelativa *klišé* byly mechanicky připojovány deklinační koncovky a vzniklé tvary experimentálně zadávány do internetového vyhledávače. Nevyskytl se tvar, který by přibíral deklinační koncovky podle vzorů HRAD, STROJ nebo MĚSTO, MOŘE.

Saké

Tab. 75: výskyt tvarů přejatého apelativa *saké* v korpusu

	korpus SYN2010			korpus SYN2010	
Nsg.	saké	8	Npl.	saké (SYN)	5
Gsg.	saké	20	Gpl.	saké	1
Dsg.	x		Dpl.	x	
Asg.	saké	11	Apl.	x	
Vsg.	x		Vpl.	x	
Lsg.	saké	1	Lpl.	x	
Isg.	saké	5	Ipl.	x	

Tab. 76: výskyt tvarů přejatého apelativa *saké* na Googlu

Saké		98 900
Gsg.	„bez saké“	12 700
Dsg.	„k saké“	1 510
Asg.	„pro saké“	812
Lsg.	„o saké“	1 800
Isg.	„se saké“/„se sakém“	1840/134
Npl.	„ta saké“/„ty saké“	25/34
Gpl.	„z těch saké“	0
Dpl.	„k těm saké“	0
Apl.	„pro ta saké“	0
Lpl.	„o těch saké“	0
Ipl.	„s těmi saké“	0

Korpusové nálezy dokládají výskyt pouze nedeklinovaného tvaru přejatého apelativa *saké*. V plurálovém paradigmatu jsou doloženy pouze tvary nominativu a genitivu.

Internetový vyhledávač Google nabízí přehled výskytů nedeklinovaných tvarů v singuláru, pro plurálové tvary byly nalezeny pouze varianty nominativu. V instrumentálu singuláru byla nalezena i deklinovaná varianta, která ke svému tvarotvornému základu připojila pronominální koncovku. V nominativu plurálu se vyskytl nálezy tvaru v nenáležitě podobě *ty saké*, které svědčí o kolísavosti v rodu v tomto pádu. Jako u předchozího apelativa byly experimentálně vyhledávány tvary s připojenou deklinační koncovkou neživotných maskulin a neuter podle vzoru MĚSTO a MOŘE.

Resumé

Tab. 77: výskyt tvarů přejatého apelativa *resumé* v korpusu

	korpus SYN2010			korpus SYN2010	
Nsg.	resumé	31	Npl.	resumé	1
Gsg.	resumé	4	Gpl.	resumé (SYN2009PUB)	2
Dsg.	resumé	1	Dpl.	x	
Asg.	resumé	12	Apl.	resumé (SYN2009PUB)	7
Vsg.	x		Vpl.	x	
Lsg.	resumé	3	Lpl.	x	
Isg.	resumé	5	Ipl.	resumé (SYN2009PUB)	2

Tab. 78: výskyt tvarů přejatého apelativa *resumé* na Googlu

Resumé		800 000
Gsg.	„z resumé“	635
Dsg.	„k resumé“	657
Asg.	„pro resumé“	183
Lsg.	„v resumé“	3 430
Isg.	„s resumé“/„s resumém“	2 630/1
Npl.	„ta resumé“/„ty resumé“	2/10
Gpl.	„z těch resumé“	0
Dpl.	„k těm resumé“	0
Apl.	„pro ta resumé“	0
Lpl.	„v těch resumé“	0
Ipl.	„s těmi resumé“	0

Přejaté apelativum *resumé* bylo v korpusu nalezeno pouze v nedeklinované podobě.

Internetové vyhledávání dokládá výskyt nesklonné podoby pro singulárové tvary. Plurálové tvary se ve spojení s předložkami a pronominy nepodařilo nalézt, nalezen byl pouze tvar nominativu plurálu, s převahou užití nenáležité varianty *ty resumé*. V instrumentálu singuláru se ojediněle vyskytl tvar *s resumém*, který podlehl pronominální deklinaci. K apelativu *resumé* byly mechanicky připojovány i jiné deklinační koncovky, jako u předešlých apelativ, ale žádné tvary takového deklinačního zakončení nebyly nalezeny.

Komuniké

Tab. 79: výskyt tvarů přejatého apelativa *komuniké* v korpusu

	korpus SYN2010			korpus SYN2010	
Nsg.	komuniké	41	Npl.	komuniké	4
Gsg.	komuniké	34	Gpl.	komuniké	2
Dsg.	komuniké	1	Dpl.	komuniké	1
Asg.	komuniké	34	Apl.	komuniké	2
Vsg.	x		Vpl.	x	
Lsg.	komuniké	26	Lpl.	komuniké (SYN2009PUB)	12
Isg.	komuniké	2	Ipl.	x	

Tab. 80: výskyt tvarů přejatého apelativa *komuniké* na Googlu

Komuniké	86 600	
Gsg.	„z komuniké“	15 000
Dsg.	„ke komuniké“	597
Asg.	„pro komuniké“	49
Lsg.	„v komuniké“	22 900
Isg.	„se komuniké“	343
Npl.	„ta komuniké“/„ty komuniké“	3/1
Gpl.	„z těch komuniké“	0
Dpl.	„k těm komuniké“	0
Apl.	„pro ta komuniké“	0
Lpl.	„o těch komuniké“	0
Ipl.	„s těmi komuniké“	0

U přejatého apelativa *komuniké* dokládá jak korpusové šetření, tak internetové šetření v celém paradigmatu výskyt pouze nesklonné varianty, a tedy toto neutrum nepodléhá v žádném směru deklinačním vlivům. V nominativu plurálu je registrován pouze jeden nenáležitý výskyt *ty komuniké*, který by mohl znamenat možnou rodovou rozkolísanost, avšak kvůli ojedinělosti tvaru jej nelze považovat za systémový.

4.3.5 Shrnutí

Přejatá apelativa s finálou svého tvarotvorného základu na -ó se ve většině případů adaptovala do českého deklinačního systému tím, že finála ztratila délku a apelativum se přiřadilo ke vzoru MĚSTO, jak uvádí *Mluvnice češtiny 2*. Stejně tak *Internetová jazyková příručka* uvádí možnost užití obou variant, s výjimkou přejatého apelativa *byró*, kde uvádí již pouze variantu s krátkým vokálem na konci slovního tvaru.⁴⁰ U zkoumaných apelativ je možné konstatovat častější užívání tvarů deklinovaných než nedeklinovaných, a tudíž i jistou tendenci k zařazení se do českého deklinačního systému. Jedinou odchylku tvoří přejaté apelativum *šapitó*, které je častěji užíváno v nesklonné podobě.

U přejatých apelativ zakončených na -ú se objevilo jen velmi ojedinělé množství deklinovaných tvarů v internetových textech, a proto je nelze považovat za systémové. Tato apelativa se prozatím do českého deklinačního systému neadaptovala, stejným způsobem jsou hodnocena i v mluvnicích.

Přejatá apelativa středního rodu *angažmá* a *apartmá* jsou v *Mluvnici češtiny 2* řazena k nesklonným apelativům. I *Internetová jazyková příručka* uvádí *angažmá* i *apartmá* jako nesklonné, ale u apelativa *apartmá* dodává možnost užití podoby neživotného maskulina *apartmán*.⁴¹ Apelativum *angažmá* vyskytuje především ve své nedeklinované podobě, v podobě deklinované, kde se přizpůsobuje výslovnost původní psané podoby, jen zřídka a v menšině, nelze ještě usuzovat na tendenci k adaptaci. Apelativum *apartmá* se především v internetových textech, ale i korpusových, vyskytuje v deklinované podobě s pozůstatkem koncového -n z původní psané podoby, jenž přibírá deklinační koncovky vzoru HRAD. Tímto způsobem se snaží adaptovat do českého deklinačního systému.

⁴⁰ Internetová jazyková příručka UJČ AV, heslo „byró“ [online, cit. 10. 3. 2013], dostupné z [www: http://prirucka.ujc.cas.cz/?slovo=byr%C3%B3&Hledej=Hledej](http://prirucka.ujc.cas.cz/?slovo=byr%C3%B3&Hledej=Hledej).

⁴¹ Internetová jazyková příručka UJČ AV, heslo „apartmá“ [online, cit. 11. 3. 2013], dostupné z [www: http://prirucka.ujc.cas.cz/?id=apartm%C3%A1n&ref=apartm%C3%A1](http://prirucka.ujc.cas.cz/?id=apartm%C3%A1n&ref=apartm%C3%A1).

U přejatých apelativ zakončených ve svém tvarotvorném základu na -é se vyskytují v korpusových textech pouze v podobě nedeklinované. V internetových textech rovněž převažují nálezy nedeklinovaných tvarů všech apelativ. Byly však nalezeny, téměř u každého apelativa, sklony k pronominální deklinaci zejména v lokálu a instrumentálu singuláru. U všech přejatých apelativ se v nominativu plurálu projevuje nenáležité užívání tvaru, které svědčí o rozkolísanosti apelativa. Apelativum klišé jako jediné přebírá kmenotvornou příponu a deklinační koncovky vzoru KUŘE a u některých pádů se nejedná o ojedinělé výskyty (Isg., Npl., Gpl., Ipl.). Mluvnice i *Internetová jazyková příručka* považuje všechna tato apelativa za indeklinabilia.

5 Závěr

Předložená diplomová práce si ve svém úvodu kladla za cíl sledovat morfologické a s nimi související pravopisné a výslovnostní adaptace přejatých apelativ zakončených v základu na dlouhý vokál a vokálové zakončení základu neobvyklé pro český deklinační systém. Pozornost byla soustředěna na to, zda a jakým způsobem jsou tato apelativa začleněna do deklinačního systému českého jazyka.

Analyzováno bylo úhrnně 40 přejatých apelativ, jednotlivá paradigmata všech apelativ byla vyhledávána v Českém národním korpusu, u něhož se předpokládá výskyt spisovných textů, a na internetovém vyhledávači Googlu, kde se vyskytují ve velké míře i texty nespisovné. Tento výzkum vzhledem k omezenému počtu cizích apelativ, jak z hlediska omezeného vzorku, tak omezenému počtu výskytů (náleží) nelze považovat za reprezentativní. Snažíme se popsat aktuální stav a poukázat na projevíující se tendence v začleňování cizích apelativ do českého deklinačního systému a jejich užívání v současném úzu.

U skupiny apelativ, u nichž je koncový grafém totožný s fonémem, končících na -u, -y, -i, -í a -é se ve většině případů deklinace vyskytuje, ale ne vždy převažuje nad nesklonností. U apelativ zakončených na -u dominuje nesklonnost v celém paradigmatu apelativa *emu* a singulárových tvarů apelativ *kakadu* a *guru*. Plurálové tvary apelativ *kakadu* a *guru* mají častěji ke svému tvarotvornému základu připojeny koncovky vzoru PÁN, což odpovídá teorii uvedené v mluvnicích. U přejatých apelativ *yetti*, *kivi* a *grizzly* převažuje v singulárových tvarech výskyt pronominální deklinace a v plurálových tvarech je registrován převážně výskyt deklinace podle vzoru MUŽ a pronominální deklinace v plurálu se téměř nevyskytuje. Apelativa zakončená na -í u *kádí*, *muftí*, *mahdí* a *svámí*, *markrabí* a *purkrabí* v singulárových tvarech inklinují k pronominální deklinaci. U plurálových tvarů pak také lze konstatovat častější výskyt tvarů s pronominální deklinací, s výjimkou tvarů nominativu plurálu u apelativ *muftí*, *mahdí*, *svámí* a *kádí*, kde se vyskytuje velmi časté sklonění podle vzoru MUŽ. U obou apelativ *abbé* a *atašé* byly doloženy tvary s pronominální deklinací v tvarech singuláru, v plurálových tvarech je shodně registrována v nominativu deklinační koncovka -ové získaná od vzoru PÁN. U apelativa *atašé*

se mluvnice shodují na nesklonnosti, čemuž aktuální stav zcela neodpovídá. Stav apelativa *peri* je totožný s popisy v mluvnici, a sice byla potvrzena nesklonnost v singuláru a deklinované tvary podle vzoru RŮŽE v plurálu.

Skupina apelativ, jejichž koncový grafém není totožný s fonémem, ukázala následující výsledky. U apelativa *bufet* adaptaci do deklinačního systému prostřednictvím koncovky podle vzoru HRAD a částečnou adaptaci i apelativa *foyer* připojením totožné deklinační koncovky, což znamená přizpůsobení se své psané variantě. Plnou adaptaci a přizpůsobení se psané podobě vykazují apelativa zakončená ve výslovnosti na *-[á]* a v psané podobě na *-nt*, jsou běžně deklinována podle vzoru HRAD. Pro apelativa zakončená ve své výslovnosti na *-[í]* platí u *revue* plná adaptace a skloňování podle vzoru RŮŽE. U apelativa *hippie* a *teepee* převažuje nesklonnost, ale v malé míře bylo u obou zaregistrováno pronikání pronominální deklinace. Substantivní deklinace podle vzoru MUŽ byla nalezena u apelativa *hippie*. Apelativa zakončená ve své výslovnosti na *-[ú]* *interview* a *voodoo* zůstávají převážně nesklonná. Přestože apelativum *interview* více reflektuje svou výslovnostní podobu a nesklonnost, existuje zde tendence připojovat k tvarotvornému základu psané podoby deklinační koncovky vzoru HRAD, která se vyskytuje zejména v internetových textech v plurálových tvarech.

Poslední skupina indeklinabilii dokládá následující výsledky, u apelativ zakončených na *-ó*, *tabló*, *byró* a *plató* se adaptovala do českého deklinačního systému ztrátou konečné délky nad finálou tvarotvorného základu, přiřadila se k neutřím a vzoru MĚSTO. Výjimku tvoří apelativum *šapitó*, u něhož sice deklinované tvary existují, ale užívanější je ve své nesklonné podobě. Analyzovaná apelativa zakončená na *-ú* *ragú* a *iglú* si zachovávají nesklonnost v celém svém paradigmatu, nalezené deklinované tvary jsou ojedinělé a považujeme je za nesystémové. Přejatá apelativa *angažmá* a *apartmá* vykazují podobnou tendenci, a to užívání koncového *-n* z původní psané podoby, silnější je tendence u apelativa *apartmá*, kdy se užívání této podoby projevuje v celém paradigmatu a dochází tak k deklinaci podle vzoru HRAD. Apelativum *angažmá* si udržuje nesklonnost, kdežto *apartmá* si nesklonnost udržuje pouze v singulárových tvarech, jak ukazuje korpusové šetření. Apelativa zakončená na *-é* ve všech případech jsou v korpusových textech nesklonná, v internetovém šetření byla odhalena téměř u všech apelativ tendence k pronominální deklinaci v tvarech

lokálu a instrumentálu singuláru. Substantivní deklinace se projevila pouze u apelativa *klišé*.

U některých přejatých apelativ dochází ke kolísání mezi sklonností a nesklonností, v podstatě lze rozeznat dva druhy takového kolísání. Jeden druh vzniká u apelativ, která nemění svou rodovou příslušnost, a to ať jsou užívána jako deklinovaná, nebo nedeklinovaná (např. životné maskulinum *abbé*, *grizzly* aj.). Druhou skupinu tvoří apelativa, která jsou nesklonná jako neutra, ale pokud je možné je skloňovat, získávají náležitý rod podle celého paradigmatu (např. *revue*, *apartmá* aj.)

Na závěr je důležité poznamenat, že aktuální nesklonnost neznámá nutně strnulost a neměnnost do budoucnosti.

6 Anotace

Příjmení a jméno: Michaela Jiroušková

Vysoká škola: Univerzita Palackého v Olomouci

Název katedry a fakulty: Katedra bohemistiky, Filozofická fakulta

Název práce: Morfologické adaptace přejatých apelativ s neobvyklým zakončením základu (vokalické zakončení)

Vedoucí práce: doc. PhDr. Božena Bednaříková, Dr.

Počet stran: 94

Počet znaků (včetně mezer a poznámek pod čarou): 121 194

Počet titulů použité literatury: 20

Klíčová slova: morfologie, adaptace, přejatá apelativa, indeklinabilia, deklinace, ČNK (morphology, adaptation, loanwords, indeclinable words, declination, the Czech National Corpus)

Anotace: Magisterská diplomová práce se zabývá problematikou morfologických adaptací přejatých apelativ s neobvyklým zakončením základu pro český deklinační systém, a to především na vokál a dlouhý vokál. Teoretická část se věnuje obecné charakteristice substantiva, deklinačního systému a adaptací cizích apelativ. Praktická část se snaží na 40 apelativeness a jejich paradigmatech, získaných z korpusových a internetových šetření, ověřit teoretické teze, popř. odhalit odlišné tendence. Cílem práce je zachytit aktuální stav přejatých apelativ odrážející uživatelský úzus.

7 Summary

The thesis deals with morphological adaptations of borrowed words ended with an unusual base for the Czech declination system, especially on vocals and long vowels. The theoretical part describes the general characteristics of the noun, declination system and adaptation of foreign words. The practical part is tries to 40 appellative and their paradigms, selected nouns in material synchronous corpus and in texts published on the internet and confirm the theoretical proposition or bring different tendencies. The goal is to capture the current state of borrowed words reflecting user usage.

Použitá literatura

- Bednaříková, B.: *Cvičebnice z morfologie se zaměřením na flexi přejatých apelativ*. Univerzita Palackého v Olomouci, Olomouc 2011.
- Bednaříková, B.: *Slovo a jeho konverze*. Univerzita Palackého v Olomouci, Olomouc 2009.
- Cvrček, V. a kol.: *Mluvnice současné češtiny 1. Jak se píše a jak se mluví*. Karolinum, Praha 2010.
- Čechová, M. a kol.: *Čeština – řeč a jazyk*. ISV nakladatelství, Praha 1996.
- Daneš, F. a kol.: *O češtině pro Čechy: jazyková příručka*. Orbis, Praha 1963.
- Daneš, F.: Mathesiova koncepce funkční gramatiky v kontextu dnešní jazykovědy. *Slovo a slovesnost*, 52, 1991, s. 161–174.
- Haller J.: Poznámky k Příručnímu slovníku jazyka českého. *Naše řeč*, 19, 1935, s. 108–112.
- Hubáček, J. – Jandová, E. – Svobodová, J.: *Čeština pro učitele*. Vade mecum Bohemiae, Opava 2002.
- Chmelová, A. – Salzmann, Z.: K několika novým amerikanismům v češtině. *Naše řeč*, 53, 1970, s. 61–62.
- Karlík, P. – Nekula, M. – Rusínová, Z. (eds.): *Příruční mluvnice češtiny*. NLN, Praha 2003.
- Kolektiv pracovníků Lingea: *Gramatika současné češtiny*. Lingea, Brno 2012.
- Komárek, M. a kol.: *Mluvnice češtiny 2. Tvarosloví*. Academia, Praha 1986.
- Kondrová, V.: Jak skloňovat přejatá podstatná jména na -é? *Naše řeč*, 42, 1959, s. 255–256.
- Kraus, J. a kol.: *Nový akademický slovník cizích slov A–Ž*. Academia, Praha 2005.
- Mathesius, V.: *Jazyk, kultura a slovesnost*. Odeon, Praha 1982.
- Mejstřík, V.: Z 33. sešitu Slovníku spisovného jazyka českého. *Naše řeč*, 50, 1967, s. 298–302.
- Šimandl, J. a kol.: *Jak zacházet s náboženskými výrazy: pravopis, výslovnost, tvary, význam*. Academia, Praha 2004.
- Šmilauer, V.: Skloňování cizích jmen na -i (-y). *Naše řeč*, 28, 1944, s. 101–106.
- Štícha, F. (ed.): *Možnosti a meze české gramatiky*. Academia, Praha 2006.

Tušková, J.: *Variantní a dubletní tvary v současné deklinaci apelativních feminin*. Masarykova univerzita, Brno 2006.

Internetové zdroje (přístupy leden až duben 2013)

Internetová jazyková příručka UJČ AV, dostupné z www:

<http://prirucka.ujc.cas.cz>.

Internetový vyhledávač Google, dostupné z www: <https://www.google.cz>.

Český národní korpus SYN2010 [online, cit. 4. 1. 2013], dostupné z www:

<http://ucnk.ff.cuni.cz/syn2010.php>.

Český národní korpus SYN2009PUB [online, cit. 8. 1. 2013], dostupné z www:

<http://ucnk.ff.cuni.cz/syn2009pub.php>.

Český národní korpus SYN2006PUB [online, cit. 14. 1. 2013], dostupné z www:

<http://ucnk.ff.cuni.cz/syn2006pub.php>.

Český národní korpus SYN [online, cit. 17. 1. 2013], dostupné z www:

<http://ucnk.ff.cuni.cz/syn.php>.